

Univerzita Karlova

Filozofická fakulta

Katedra pedagogiky

Diplomová práce

Bc. Simona Matoušková

**Vzdělávací programy nízkoprahových zařízení: Případová studie
organizace Proxima Sociale**

Educational programs of low-threshold facilities: A case study of the
Proxima Sociale organization

Praha 2023

Vedoucí práce: Mgr. et Mgr. Martin Skutil, Ph.D.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala sama za dodržení citační normy ISO 690 a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze, 19. května 2023

Bc. Simona Matoušková

Poděkování

Na tomto místě bych v první řadě ráda poděkovala vedoucímu diplomové práce Mgr. Martinu Skutilovi, Ph.D. za trpělivost a cenné rady, které zásadním způsobem ovlivnily výslednou podobu diplomové práce. Zároveň bych ráda poděkovala mé rodině, kamarádům a kolegům v práci, kteří mi po celou dobu psaní diplomové práce byli oporou a v neposlední řadě bych ráda poděkovala respondentům a respondentkám, kteří se rozhodli do diplomové práce přispět. Speciální dík patří všem kavárnám, ve kterých mi při psaní diplomové práce byla prodána káva.

Abstrakt

Tématem diplomové práce jsou *Vzdělávací programy nízkoprahových zařízení: Případová studie organizace Proxima Sociale*. Cílem této teoreticko-empirické diplomové práce je zjistit, jaké výchovně vzdělávací programy nízkoprahová zařízení organizace Proxima Sociale nabízejí a jakým způsobem fungují v praxi.

Teoretická část svou první kapitolu zaměřuje na výchovně vzdělávacím proces v kontextu sociální pedagogiky. Další kapitola se věnuje sociální pedagogice jako oboru, jejímu vymezení, zasazení do kontextu dalších věd a roli sociálního pedagoga v praxi. Třetí kapitola je se zabývá sociální prací, jejím vymezením a následně nízkoprahovými zařízeními, a to konkrétně nízkoprahovými zařízeními pro děti a mládež a terénním službám, jejich historii, možným metodám práce s klienty a v neposlední řadě také vizemi a výzvami, které si nízkoprahové zařízení ve spolupráce s Českou asociací streetwork stanovili do roku 2030. V závěru teoretické části je umíněna sociální prevence v kontextu rizikového chování u dětí a mládeže.

Cílem empirické části je analýza výchovně vzdělávacích programů nízkoprahových zařízení organizace Proxima Sociale v kontextu sociálně pedagogických intervencí, a jejich využití v přímé práci s klientem. Výsledky výzkumu jsou dále srovnávány s již vzniklými publikacemi. Data byla získána prostřednictvím polostrukturovaných rozhovorů s osmi respondenty, kteří pracují v dané organizaci, zúčastněným pozorováním v konkrétních nízkoprahových klubech dané organizace a v neposlední řadě také analýzou konkrétních výročních zpráv organizace. Výběr respondentů a respondentek proběhl metodou sněhové koule.

Klíčová slova

Nízkoprahová zařízení, Nízkoprahová zařízení pro děti a mládež, Výchovně vzdělávací program, Klient, Česká asociace streetwork

Abstract

The theme of the diploma thesis is Educational programs of low-threshold facilities: A case study of the organization Proxima Sociale. The aim of this theoretical-empirical thesis is to find out what educational programs the low-threshold facilities of the Proxima Sociale organization offer and how they work in practice.

In the first chapter, the theoretical part is devoted to the educational process in the context of social pedagogy. The next chapter is dedicated to social pedagogy as a field, its definition, its placement in the context of other sciences and the role of the social pedagogue in practice. The third chapter is devoted to social work, its definition, and then to low-threshold facilities, namely low-threshold facilities for children and youth and outreach services, their history, possible methods of working with clients and, last but not least, also the visions and challenges that low-threshold facilities in cooperation together with the Czech Streetwork Association set a date until 2030. The conclusion of the theoretical part is devoted to social prevention in the context of risky behavior among children and youth.

The aim of the empirical part is the analysis of educational programs of low-threshold facilities of the organization Proxima Sociale in the context of social and pedagogical interventions. Data were obtained through semi-structured interviews with eight respondents who work in the given organization, participant observation in specific low-threshold clubs of the given organization, and last but not least, also by analyzing specific annual reports of the organization. The selection of male and female respondents was carried out using the snowball method.

Key words

Low-threshold facilities, Low-threshold facilities for children and youth, Educational program, Client, Czech streetwork association

Obsah

Úvod.....	8
1. Výchova a vzdělávání v kontextu sociální pedagogiky.....	10
2. Sociální pedagogika.....	15
2.1. Vymezení pojmu sociální pedagogika.....	18
2.2. Sociální pedagog.....	19
2.3. Vztah sociální pedagogiky k jiným disciplínám.....	23
3. Sociální práce.....	26
3.1. Sociální pedagogika a sociální práce.....	27
3.2. Nízkoprahové zařízení pro děti a mládež (NZDM).....	28
3.2.1. Historie nízkoprahových zařízení.....	30
3.2.2. Metody práce v NZDM.....	32
3.2.3. Průběh služby.....	33
3.2.4. Vize a výzvy NZDM 2030.....	36
3.3. Terénní práce (streetwork).....	37
4. Sociální prevence a rizikové chování.....	39
5. Metodologie výzkumu.....	41
5.1. Cíl výzkumu.....	41
5.2. Výzkumný vzorek.....	42
5.3. Etický aspekt výzkumu.....	43
5.4. Metoda sběru dat.....	44
5.5. Proces analýzy získaných dat.....	46
6. Analýza a interpretace dat.....	52
6.1. Nabídka výchovně vzdělávacích programů organizace.....	52
6.2. Vzdělávání zaměstnanců nízkoprahových zařízení.....	53
6.3. Témata preventivních programů.....	59
6.4. Možnosti intervence u klientů.....	62
7. Diskuze.....	66
Závěr.....	70
Zdroje.....	72
Seznam příloh.....	75

Seznam zkratk

NZDM – Nízkoprahová zařízení pro děti a mládež

MPSV – Ministerstvo práce a sociálních věcí

MŠMT – Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy

RVP – Rámcový vzdělávací program

OSPOD – Orgán sociálně právní ochrany dětí

Úvod

Nízkoprahová zařízení jsou důležitou součástí edukačních postupů v rámci sociálně-pedagogických intervencí. Přestože je práce, kterou vykonávají pracovníci v nízkoprahových zařízeních pro děti a mládež přínosná, široká veřejnost mnohdy nemá představu, v čem daná práce spočívá a jaké možnosti klientům nabízí. V České republice fungují nízkoprahová zařízení již od poloviny devadesátých let a jejich počet stále roste. Přestože jsou nízkoprahové kluby pro děti a mládež (NZDM) zřizovány dle zákona o sociálních službách a tím pádem spadají pod resort Ministerstva práce a sociálních věcí (MPSV), díky své cílové skupině však vykazují i prvky výchovně vzdělávacího procesu a svou podstatou spadají do oboru sociální pedagogiky. V České republice doposud nefunguje přímá spolupráce Ministerstva práce a sociálních věcí (MPSV) a Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy (MŠMT), přestože jak můžeme vidět například u německého modelu, cílem je, aby tato problematika zaměstnávala oba resorty. Nízkoprahové kluby pro děti a mládež jsou zároveň jedny z mála organizací nabízející volnočasové aktivity, které jsou bezplatné, tudíž dostupné i dětem a mladistvým ze sociálně slabších rodin. Z toho důvodu je hlavní pozornost věnována výchovně vzdělávacím aktivitám, které nízkoprahové kluby nabízejí.

Práce je rozdělena do dvou částí, teoretickou a empirickou. Teoretická část je složena ze čtyř kapitol. První kapitola je věnována výchově a vzdělávání v kontextu sociální pedagogiky, které jsou úzce spojeny s působením pracovníků v nízkoprahových zařízeních. Druhá kapitola je věnována oboru sociální pedagogika, jejímu vymezení, vztahu k ostatním disciplínám, ale také uplatnění sociálního pedagoga na trhu práce. Třetí kapitola se zaměřuje na sociální práci, konkrétně na nízkoprahová zařízení, a to jak v kontextu historickém, tak v kontextu současného fungování. Čtvrtá kapitola je věnována sociální prevenci a rizikovému chování v kontextu nízkoprahových zařízení především proto, že práce s klienty v nepříznivé sociální situaci tyto faktory zahrnuje.

Empirická část má za cíl na základě analýzy konkrétního případu popsat fungování výchovně-vzdělávacích strategií nízkoprahových zařízení. Výzkum byl proveden formou případové studie, ve které byly použity tři metody sběru dat, a to konkrétně polostrukturované rozhovory se zaměstnanci Proxima Sociale, zúčastněné pozorování přímé práce s klienty

a analýza vybraných výročních zpráv organizace. Výběr respondentů a respondentek pro účely rozhovoru byl proveden metodou sněhové koule.

1. Výchova a vzdělávání v kontextu sociální pedagogiky

Pedagogika je vědou, která se zabývá procesem výchovy a vzdělávání. Ve výkladovém slovníku *Lidské zdroje*¹ je pedagogika objasněna následovně:

- Věda o výchově a vzdělávání v nejširším slova smyslu a v nejrůznějších kontextech společenské kultury.
- Věda o výchově a vzdělávání dětí a mládeže (stojící vedle andragogiky a gerontogogiky).
- Studijní obor na pedagogických a jiných fakultách, který připravuje učitele, popř. soubor disciplín, které jsou specificky zaměřené k jejich přípravě.

Právě poslední bod je stěžejní pro kontext této práce, která se v následujícím textu věnuje konkrétní oblasti pedagogiky, a to sociální pedagogice.

Aparát formálního vzdělávání v podobě školy může působit z hlediska sociální pedagogiky dvousečně. Škola má prostor a je povinna odhalit a následně řešit složité životní situace žáků. Má pro to řadu nástrojů, jednou z nich je právě pozice sociálního pedagoga. Přesto je to však právě školní instituce, která rozdílností kvality poskytované služby může stát za udržováním statusu quo sociokulturních rozdílů ve společnosti.

Pro bližší pochopení procesu výchovy je důležité vymezit si pojem výchova, konkrétně jak výchovu definuje Průcha² a to jako „*Proces záměrného působení na osobnost člověka s cílem dosáhnout pozitivních změn v jeho vývoji*“. Dle Pelikána³ je „*výchova cílevědomým a záměrným vytvářením a ovlivňováním podmínek umožňujících optimální rozvoj každého jedince v souladu s individuálními dispozicemi a stimulujičích jeho vlastní snahu stát se autentickou, vnitřně integrovanou a socializovanou osobností.*“

---

¹ PALÁN, Zdeněk. *Lidské zdroje: výkladový slovník*. Praha: Academia, 2002. ISBN 80-200-0950-7, str. 150

² PRŮCHA, Jan, Eliška WALTEROVÁ a Jiří MAREŠ, 2013. *Pedagogický slovník*. 7., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Portál. s. 345

³ PELIKÁN, Jiří. *Výchova jako teoretický problém*. Ostrava: Amosium servis 1995. s. 32

Výchovu můžeme rozdělit do čtyř spolu souvisejících základních složek celého života společnosti a to⁴:

- Složky hodnotově normativní, které tvoří především sociální hodnoty, normy, přesvědčení a ideologie.
- Složky mezilidsky vztahové, které tvoří především sociální interakce, komunikace a pracovní činnosti.
- Složky rezultativní, které tvoří materiální, duchovní a organizační produkty.
- Složky osobnostní, které tvoří individuální subjekty společensko-kulturního systému, jenž způsobem svého života tento systém aktualizují, uchovávají, rozvíjejí nebo překonávají, čímž realizují sebe sama.

Proces výchovy neprobíhá mimo čas a prostor, i proto musí být výše zmíněné složky ve výchovném procesu obsaženy. Výchova by měla reagovat na konkrétní podmínky společnosti. Je běžným jevem, že některé formy výchovy, které fungují v konkrétním sociokulturním prostředí nelze přenést do odlišného prostředí. V přebírání zkušeností z jiných kultur je vždy důležité zvážit, zda jsou uplatnitelné i v kontextu našeho sociokulturního prostředí. To platí i v případě pokusů o asimilaci svébytných kultur, kde jsou pokusy předem odsouzeny k neúspěchu, pokud nepřihlédneme k jejich specifikům.

Výchovu zároveň chápeme jako činnost životem podmíněnou a život podmiňující. Jedná se o proces, který se podílí na formování osobnosti, sociálních skupin a v souvislosti s tím na formování společnosti jako celku. V současné době se nad výchovou neuvažuje v kontextu změny celého společenského systému, v protikladu k tomuto tvrzení lze říci, že zkvalitňování života ve společnosti nedokáže ani oblast ekonomiky, ani kupříkladu oblast právní. Výchovu lze chápat minimálně jako naději společenského vývoje.⁵

V kontextu společnosti je úlohou výchovy kultivovat, a to jak individuálně, tak celospolečensky. Lze vycházet z analýzy funkcí, jež by měli být procesem výchovy naplňovány. Funkce mohou být následující:⁶

---

⁴ [online]. Dostupné z: <https://chemistry.ujep.cz/userfiles/files/SOCIALNI%20PEDAGOGIKA%20-%20studijni%20opora.pdf>. s. 9-10

⁵ KRAUS, Blahoslav; POLÁČKOVÁ, Věra. *Člověk-prostředí-výchova: k otázkám sociální pedagogiky*. Paido, 2001, s. 41-42

⁶ BOTKOVÁ, Lenka. *Vzory a idoly současných dětí a mládeže*. Hradec Králové, 2020. Diplomová práce. Univerzita Hradec Králové. Pedagogická fakulta. Fakulta Sociální pedagogiky. s. 12

- Translačně-transformační funkce – jejím úkolem je zajišťování kontinuity vývoje společnosti; jedná se o přenos, ale také o ostatní obohacování kultury prostřednictvím výchovně-vzdělávacího procesu.
- Komunikačně-kooperační funkce – tuto funkci plní výchova tak, že ovlivňuje procesy, které zároveň i usnadňuje a přispívá k jejich kvalitě, čímž tak zpětně zasahuje do mezilidských vazeb a jejich systému.
- V kontextu socializační funkce výchova přizpůsobuje, prohlubuje a posouvá kvalitativní rovinu procesu socializace.
- Kultivační funkce je naplňována hlavně v průběhu procesu vzdělávání člověka, ve kterém dochází k přijímání, zhodnocování, přehodnocování všech získaných informací a k vytváření prostředí pro jejich přenos do praktického užití.
- Ekonomicko-kvalifikační funkce – spočívající ve vytváření předpokladů pro následné hospodářství, a to ve formě přípravy kvalifikovaných pracovníků, kteří jsou schopni participovat v případě zlepšování kvality a organizace obchodu, výroby a ostatních služeb. I tyto funkce jsou ve vzájemném propojení.

Vedle toho hovoří A. Meiner⁷ zdroj o společenských pojetích výchovy ve čtyřech základních funkcích:

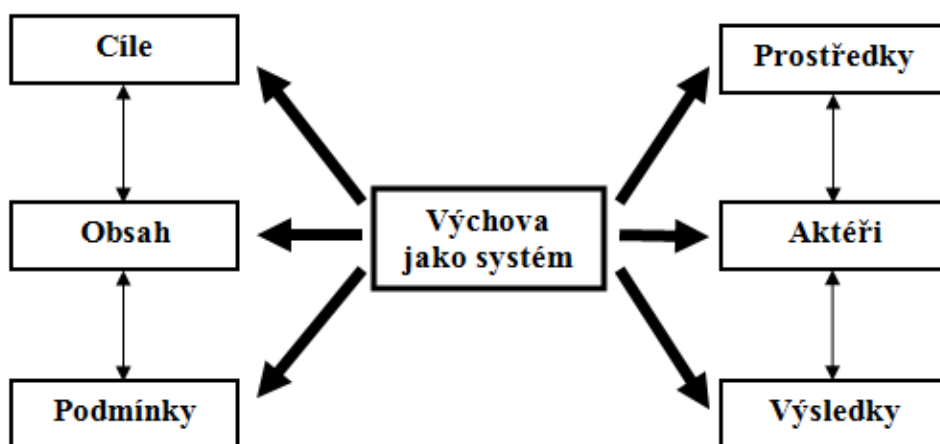
- Výchova jako společenská funkce reprodukčního procesu.
- Jako dílčí funkce socializačních institucí.
- Jako cílová funkce specifických sociálních institucí (vzdělávací systém).
- Jako odborná funkce výchovných skupin a výchovných profesí, jako funkce učení.

Podle Čabalové⁸ (str. 42) se ve výchovně vzdělávacím procesu jedná o vzájemný vztah subjektů a objektů výchovy, prostředků, podmínek, vztahů, cílů a výsledků. Následující schéma zobrazuje jejich propojenost (*Obrázek1*).

---

⁷ KRAUS, Blahoslav; POLÁČKOVÁ, Věra. *Člověk-prostředí-výchova: k otázkám sociální pedagogiky*. Paido, 2001. s. 42-45

⁸ ČÁBALOVÁ, Dagmar, 2011. *Pedagogika*. Praha: Grada. Pedagogika (Grada). s. 42

Obrázek1

Podíváme-li se na výchovu v historickém kontextu, je patrné, že současná společnost čelí jiným negativním vlivům, a to v podobě výrazné technizace života (rozmachu internetu, sociálních sítí), zásadní komercionalizaci života, ale také problémům spojených s devastací životního prostředí, než čelila společnost zhruba padesát či více let nazpět. Z toho lze vyvodit, že v současné době probíhá proces výchovy v složitějších společensko-kulturních poměrech. To implikuje myšlenku, že efektivnost výchovného snažení v současné době je poznamenána celou společností a jejím stavem. Společenské souvislosti výchovy zasahují do všech složek procesu výchovy. Jedinec, jenž je vychovávaný, se nachází ve specifických sociokulturních poměrech, které jsou spojeny především s rodinou, konkrétně s úrovní bydlení, úrovní kulturní, charakterem životního stylu, sociálním statutem apod. Stejně je tomu tak v případě vychovávajícího. Tento sociální kontext je možno vnímat v několika rovinách. V rovinách podmínek bezprostředně působících, jimiž je rodina, škola, pracoviště, dále podmínek, které se vyskytují v rovině širší, jimiž je místo bydliště či kraj, ale také na úrovni celospolečenských poměrů. Právě celospolečenské poměry vystupují jako rozhodující a ovlivňující všechny další úrovně. Výchovný proces je tedy ovlivňován nejen vychovávaným a vychovatelem, nýbrž i společenskými souvislostmi. Všechny tyto složky působí vzájemně.

Společnost je vystavena velkému množství problémů, těžkostí, katastrof, kterým musí čelit. Stěžejní se v tom zdá být intelektový potenciál jedince a jeho aktivní hledání východisek

ze současného stavu společnosti. Soustavné odmítání pasivního přístupu, a naopak hledání spolupatříčnosti vzájemně na sebe působících jedinců a jejich pocit spoluzodpovědnosti za další společenský vývoj je klíčem. Tato myšlenka by měla být přijímána společnostmi a transformována do jejich podmínek. Některé společnosti si za svůj cíl berou odstranění negramotnosti svých obyvatel, jiní si berou cíle podstatně větší.⁹

V rámci této myšlenky vydalo Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy (MŠMT) v roce 2020 soubor Strategie vzdělávací politiky České republiky do roku 2030+¹⁰, v němž shrnuje hlavní strategické cíle, kterých by v procesu výchovy a vzdělávání chtělo dosáhnout. Hlavní myšlenkou implementace Strategie 2030+ je vytvoření a rozvoj otevřeného vzdělávacího systému, který bude reagovat na vnější prostředí a bude poskytovat relevantní obsah vzdělávání v celoživotní perspektivě. Jsou definovány dva hlavní strategické cíle, které jsou později rozpracovány do konkrétních dílčích cílů. Prvním cílem je zaměření vzdělávání více na získávání kompetencí potřebných pro aktivní občanský, profesní a osobní život. Druhým cílem je snížit nerovnost v přístupu ke kvalitnímu vzdělávání a umožnit maximální rozvoj potenciálu dětí, žáků a studentů.

Strategie vychází z reakce na současné trendy, jež jsou významným hybatelem mnoha oblastí činnosti lidí. Jednou z nich je čtvrtá průmyslová revoluce, na kterou lze nahlížet z pohledu technologického pokroku, a to konkrétně v oblastech automatizace a digitalizace. Další výraznou změnou je změna způsobu, kterým se pracuje s informacemi – jakým způsobem jsou tvořeny, zpracovávány, šířeny. Zároveň jsou součástí proměny i způsoby, kterými se lidé navzájem poznávají, jak komunikují, jak řeší problémy. Díky tomu je kladen větší důraz na orientaci v množství informací, jejich analýzu a kritickou reflexi. Z pohledu technologické a sociální stránky průmyslové revoluce je důležité rozvíjet kompetence potřebné pro úspěchy jak v životě osobním, v životě pracovním, tak na pracovním trhu. Dalším zásadním hybatelem, na který strategie reaguje, jsou změny environmentální. Konkrétně klima a jeho proměny, ubývání biodiverzity, stále se zvyšující znečištění vod a ovzduší, rostoucí spotřeba neobnovitelných zdrojů či snižující se základna surovin, což významně ovlivňuje prostředí, ve kterém žijeme. Jde o zásadní změny ovlivňující současný svět, proto je reakce vzdělávacího systému nezbytná.

11

---

⁹ KRAUS, Blahoslav; POLÁČKOVÁ, Věra. *Člověk-prostředí-výchova: k otázkám sociální pedagogiky*. Paido, 2001. s. 42-44

¹⁰ FRYČ, Jindřich, Zuzana MATUŠKOVÁ, Pavla KATZOVÁ, et al. *Strategie vzdělávací politiky České republiky do roku 2030+*. Praha: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, 2020.

¹¹ Tamtéž.

2. Sociální pedagogika

Sociální pedagogika je relativně novou disciplínou, stojící na dvou základech. Prvním je tradice filozofického myšlení, která svůj pohled směřuje k výkladům o složitosti vztahu mezi člověkem a společností, druhým je tradice sociální práce, a to konkrétně její aspekty jako je solidarita, starost a péče o druhé, které byly ve všech historických obdobích součástí praxe mezilidského soužití.¹²

Sociální pedagogika je inspirována díly významných myslitelů evropské kulturní tradice, kteří své filozofické a filozoficko-teologické výklady věnovali tématům jako jsou vlivy sociálního prostředí či možnosti utváření člověka, díky kterým se později zaměřily sociální teorie a praxe na společenské pojetí výchovy. Zároveň, v souvislosti se sociální prací, je nutné zmínit více než dva tisíce let, během kterých se převážně jednotlivci snažili svou prací bojovat s lidským utrpením, bídou a sociální nespravedlností. To dokazuje, že je možné, aby se svět stal alespoň na chvíli místem vzájemného porozumění a solidarity.¹³

V současné době je sociální pedagogika samostatným vědním oborem, který je řazen mezi ostatní společenské vědy. Jeho význam je nejen teoretický, ale také praktický. Pojem sociální pedagogika je široké veřejnosti znám, často jí je však zaměňován s obory jako je sociální práce, speciální pedagogika či jako označení pro vychovatelské činnosti. To je způsobeno převážně chybnou charakteristikou stran široké společnosti.¹⁴

Pro pochopení sociální pedagogiky v českém kontextu je jednoznačně nutné zmínit G. A. Lindnera, jenž byl prvním profesorem pedagogiky a filozofie na Univerzitě Karlově. Nejen díky tomu je řazen mezi největší české pedagogy. Období jeho práce jsou rozlišovány na kutnohorské tedy herbartovské a pražské tedy sociologické a evoluční. Dílo *Paedagogika na základě nauky o vývoji přirozeném, kulturním a mravním* a pedagogické názory, které formoval v období pražském tedy sociologickým a evolučním zásadně přispěly k rozvoji sociální pedagogiky v Čechách. V díle *Paedagogika na základě nauky o vývoji přirozeném, kulturním a mravním* rozebírá své názory na výchovu a její sociální funkce a v souvislosti se svými názory používá právě termín sociální pedagogika.¹⁵

---

¹² PROCHÁZKA, Miroslav. *Sociální pedagogika*. Grada Publishing as, 2012. s. 11

¹³ Tamtéž. s. 11

¹⁴ Tamtéž. s. 13

¹⁵ KRAUS, Blahoslav. K vývoji české sociální pedagogiky. *Pedagogika*, 2007, 2. s. 132-135

Výchovu se snažil Lindner chápat v širším kontextu. O výchově hovořil jako o bezvědomých vlivech vychovávacích, jejichž součástí je společnost a její vlivy, ale také příroda a její podmínky, které svým vlivem formují povahy národů a lidí. Velmi mu záleželo na tom, aby byla výchova a vzdělávání zpřístupněna všem, bez rozdílu. Vzdělávání nevnímal pouze jako přípravu pro profesní život, nýbrž v širším kontextu jako přípravu pro společenský život. Lindner ve svých dílech věnoval velký myšlenkový prostor pro vznik konceptu sociální pedagogiky, nevytvořil ji však v závazný celek. Minimálně ale svými myšlenkami inspiroval své následovníky, kteří na jeho koncept sociální pedagogiky později volně navázali.¹⁶

Zcela stěžejním je ale pro sociální pedagogiku vývoj po roce 1989. Blahoslav Kraus ve své stati Pohled na současnou sociální pedagogiku provedl analýzu, jejímž závěrem bylo, že termín sociální pedagogiky je v dané době využíván v následujících významech:¹⁷

- Ve smyslu metodologickém, znamenajícím sociálně pedagogický přístup k nejrozličnějším výchovným situacím, k výchovnému procesu jako sociálnímu jevu odrážejícímu všechny proměny společnosti.
- Jako pedagogická disciplína zaměřující se především na výchovný proces a výchovné oblasti, kde je dominantní vliv prostředí, tedy mimo vyučování, do oblastí volného času v různých mimoškolních výchovných, resp. převýchovných institucích, dětských a mládežnických organizacích.
- Jako studijní (profesní) obor, který se začal studovat nejen na různých fakultách vysokých škol, ale i na středních, resp. vyšších pedagogických školách.
- Jako vyučovací předmět, který měl v oněch letech velmi různorodý obsah, někdy např. suploval teorii výchovy.

Za zmínku stojí myšlenky J. Sekota¹⁸, který v devadesátých letech patřil mezi ty, kteří přispěli k rozvoji sociální pedagogiky v České republice. Zabýval se historickými východisky sociální pedagogiky a jeho snahou byla koncepce sociální pedagogiky, vymezení předmětu jejího zájmu, zejména v mezinárodních souvislostech v návaznosti na program PHARE, v němž byla ČR zapojena.

---

¹⁶ KRAUS, Blahoslav. K vývoji české sociální pedagogiky. *Pedagogika*, 2007, 2. s. 132-135

¹⁷ Tamtéž. s. 137-138

¹⁸ Tamtéž. s. 139

Podíváme-li se na vývoj sociální pedagogiky po roce 1989, můžeme jednoznačně říct, že největší proměnou prošla sociální pedagogika v devadesátých letech. V současné době najdeme Sociální pedagogiku jako studijní obor na Ostravské univerzitě, Univerzitě Hradec Králové, Univerzitě Tomáše Bati ve Zlíně, Univerzitě Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem, Masarykově univerzitě v Brně či na Univerzitě Karlově v Praze¹⁹. Předními představiteli, kteří se tomuto tématu věnují jsou J. Lorenzová, J. Kořa, V. Poláčková, A. Bůžek či J. Loukotová.²⁰

---

¹⁹ Sociální pedagogika-Vysoké školy. *Soukromé a státní vysoké školy-přijímací zkoušky, studium na VŠ a vzdělávání-Vysoké školy* [online]. Copyright © 1996 [cit. 07.05.2023]. Dostupné z: <https://www.vysokeskoly.cz/katalog-vs/obory/Soci%C3%A1ln%C3%AD+pedagogika>

²⁰ KRAUS, Blahoslav. K vývoji české sociální pedagogiky. *Pedagogika*, 2007, 2. s. 140-142

2.1. Vymezení pojmu sociální pedagogika

Sociální pedagogika vychází ze střeoevropské pedagogické tradice a svůj původ v samostatném oboru pedagogika. Je podstatným odvětvím pedagogické vědy a svým působením zahrnuje jak praktickou, tak teoretickou oblast působení. Její vliv je však v českém kontextu stále menší než u jiných odnoží pedagogických věd. Na rozdíl od například anglosaských zemí, kde je pozice sociální pedagogiky úzce propojena s komunitním pojetím života (community worker), silné propojení s institucí školy a organizacemi věnující se volnočasové pedagogice je v našich podmínkách značné. Teoretickým pilířem pedagogiky je teorie výchovy, která reflektuje vývoj pedagogického diskurzu. Sociální pedagogika z pedagogiky dále významně čerpá z metodologii. V kontextu pedagogiky je sociální pedagogika praktičtější oblastí, která cílí na specifickou část populace. V *Pedagogickém slovníku*²¹ je sociální pedagogika vymezena následovně: „*Sociální pedagogika se zabývá širokým okruhem problémů spjatých s výchovným působením jedince z rizikových a sociálně znevýhodněných skupin mládeže a dospělých. Mezi tyto problémy patří zejména poruchy rodiny a rodičovství, náhradní rodinná výchova, delikvence a agrese mládeže, drogová závislost mládeže a dospělých, resocializace a reedukace trestných osob aj.*“²²

Jak lze vyvodit z výše zmíněného, pojetí sociální pedagogiky se v různých obdobích proměňovala. Významnou roli hrála definice slova sociální. V knize *Sociální pedagogika v teorii a praxi* je zmíněna Krausova²³ definice a to:

- *Potřeba pomoci těm, kteří se dostali do složité životní situace.*
- *Vztah k celé společnosti, tedy ve smyslu výchovy všech společenských kategorií pro život v dané společnosti.*

První pojem je chápán ve smyslu individualistickém, tedy významu výchovy v rozvoji osobnosti jako individua ve všech jeho možných předpokladech. Věda, o kterou se tento přístup

---

²¹ PRŮCHA, Jan, WALTEROVÁ, Eliška a MAREŠ, Jiří. Pedagogický slovník. 4., aktualiz. vyd. [i.e. Vyd. 5.]. Praha: Portál, 2008. s. 217-218

²² PRŮCHA, Jan. Základy pedagogiky. Praha: MJF Praha, 2002. s. 56-60

²³ POTMĚŠILOVÁ, Petra. *Sociální pedagogika v teorii a praxi*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2013. s. 9

opíral, byla psychologie, na rozdíl od druhého přístupu, kde hrála hlavní roli sociologie, a to především proto, že druhý přístup cílil na výchovu ve smyslu fungování jedince ve společnosti.

Kraus²⁴ ve své knize *Základy sociální pedagogiky* dále hovoří o různých zaměřeních sociální pedagogiky podle významových oblastí. Ty rozděluje do následujících pěti skupin:

- Objekt výchovy – na rozdíl od pojetí individualistické výchovy zdůrazňuje působení na celé sociální skupiny (profesní, politické, zájmové, etnické apod.).
- Formy a podmínky výchovy – zabývá se především výchovou v mimoškolních institucích včetně rodiny, všímá si role lokálního prostředí.
- Cíle výchovy – zdůrazňuje společenské potřeby, orientuje se na spolupráci, altruistické jednání, na demokratizaci výchovy.
- Metody výchovy – upřednostňuje nepřímé výchovné postupy.
- Smysl sociální pomoci – pojem sociální chápe ve smyslu solidarity s těmi, kteří se dostali do znevýhodněné situace (z důvodu ekonomických, etnických, zdravotních apod.), a jde pak o výchovné přístupy jako doplněk celkové péče o tyto specifické okruhy populace.

2.2. Sociální pedagog

Na základě teoretického shrnutí sociální pedagogiky lze říci, že uplatnění sociálního pedagoga může být velmi široké. V praxi se ale velmi často setkáváme s tím, že široká veřejnost neví, jaká je pozice sociálního pedagoga na trhu práce a jaké jsou jeho kompetence. Této skutečnosti nepomáhá ani charakteristika sociálního pedagoga v legislativě, která nepočítá se sociální pedagogikou jakožto svébytným vědním oborem.

V „Katalogu prací“²⁵ pojem sociální pedagog nalezneme jen stěží, tedy vůbec.

Zákon č. 563/2004 Sb.²⁶ ve znění pozdějších novel „O pedagogických pracovnících“ je studium sociální pedagogiky chápáno jako předpoklad pro výkon pedagoga volného času, vychovatele

---

²⁴ KRAUS, Blahoslav. *Základy sociální pedagogiky*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2014. s. 40

²⁵ Katalogy prací a správních činností. *Průvodce* [online]. Copyright © [cit. 08.05.2023]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/katalogy-praci-a-spravnich-cinnosti>

²⁶ Zákon č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících-Příručka pro personální agendu a odměňování zaměstnanců. *Obsah-Příručka pro personální agendu a odměňování zaměstnanců* [online]. Dostupné z: https://ppropo.mpsv.cz/zakon_563_2004

či asistenta pedagoga. Zároveň je podle zákona č. 108/2006 Sb.²⁷ ve znění pozdějších novel „O sociálních službách“ absolvent oboru sociální pedagogika dostatečně kvalifikován pro práci sociálního pracovníka. Z toho je možné chápat, že sociální pedagog je pedagogem volného času, sociálním pracovníkem či vychovatelem. To ale neodpovídá skutečnému profilu sociálního pracovníka.²⁸

V Metodickém portále RVP.CZ²⁹ nalezneme shrnutí, na jakých místech může sociální pracovník nalézt uplatnění. zdroj Je jimi státní správa, konkrétně školství, dětské domovy, speciální školy, diagnostické a výchovné ústavy či rozličná sociální zařízení, jako je nadační a charitativní zařízení, krizová centra, stacionáře pro postižené děti a mládež. Žádoucí je též zapojení v životě regionu či komunity, ve které jedinec žije. V neposlední řadě se též počítá se schopností řídit chod výchovných institucí nebo neziskových organizací. V souvislosti s aktuálním trendem, kdy mají rodiče stále méně času na své děti a ty v návaznosti na to tráví stále více času mimo domov, je bezpochyby jasné, že role sociálního pedagoga je nezpochybnitelná a praxí ověřená.

Sociální pedagogiku s jejím zaměřením řadíme mezi obory, které označujeme jako pomáhající profese. Zásadním aspektem pro výkon profese sociálního pedagoga jsou společenské požadavky a očekávání na chování a jednání v kontextu profesní role pracovníků. Požadavky zahrnují jak výchovně vzdělávací činnosti sociálního pedagoga, tak jeho vystupování v rámci běžných společenských situací. Jde tedy o společenské role, které stanovují komplexní rámec jednání, který je s výkonem profese bezprostředně spjat.³⁰

Termín, se kterým pracujeme v kontextu profese sociálního pedagoga je profesní kompetence. Tu chápeme jako charakteristiku profesní kvality člověka. Veteška a Tureckiová vymezují pojem kompetence jako „*specifický soubor znalostí, dovedností, zkušeností, metod a postupů, ale také například postojů, které jednotlivec využívá k úspěšnému řešení nejrůznějších úkolů a životních situací a jež mu umožňují osobní rozvoj i naplnění životních aspirací.*“³¹ Součástí profesní kompetence je celá řada podmínek a předpokladů, které jsou stěžejní pro

---

²⁷ Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách-Příručka pro personální agendu a odměňování zaměstnanců. *Obsah-Příručka pro personální agendu a odměňování zaměstnanců* [online]. Dostupné z: https://ppropo.mpsv.cz/zakon_108_2006

²⁸ POTMĚŠILOVÁ, Petra. *Sociální pedagogika v teorii a praxi*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2013. s. 15

²⁹ Wiki-Wiki. *Wiki-Wiki* [online]. Dostupné

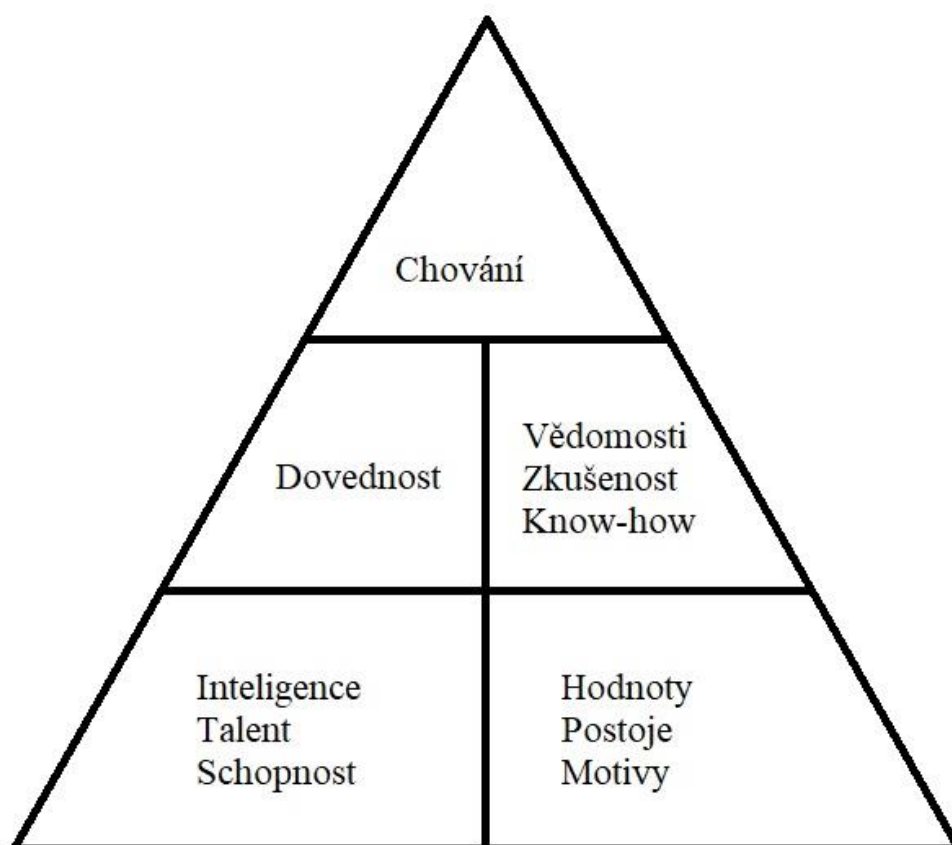
z: https://wiki.rvp.cz/Knihovna/1.Pedagogick%C3%BD_lexikon/S/Soci%C3%A1ln%C3%AD_pedagogika

³⁰ KRAUS, Blahoslav; POLÁČKOVÁ, Věra. *Člověk-prostředí-výchova: k otázkám sociální pedagogiky*. Paido, 2001. s. 33-34

³¹ VETEŠKA, J., TURECKIOVÁ, M. *Kompetence ve vzdělávání*. Praha: Grada, 2008. s. 25

naplnění dané profese. Jako nejčastěji zmiňované jsou dovednosti, znalosti, zkušenosti a postoje, které by měli být využívány v rámci činnosti profese.³²

V rámci kompetenčního přístupu rozlišujeme různé struktury kompetencí. Jeden z modelů zmiňuje Kubeš³³ et. al knize *Manažerské kompetence* uvádí hierarchický model struktury kompetence (Obrázek2):

Obrázek2

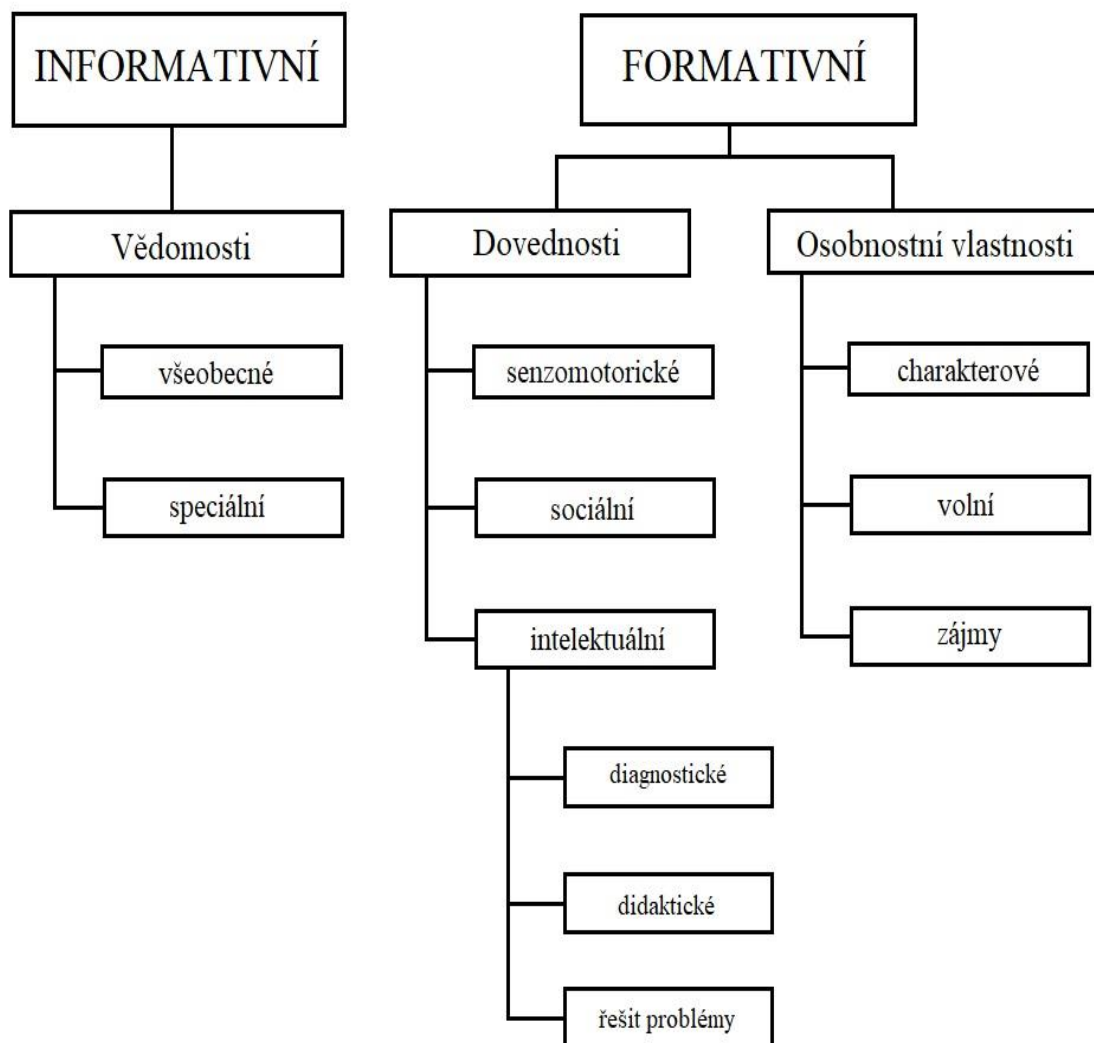
Činnost sociálního pedagoga má rozmanitý charakter a je tvořena stále novými podněty a poznatky. Je platné, že konkrétní činnosti by měli mít charakter výchovného působení ve volném čase, reedukační povahu, poradenské činnosti, tvorbu volnočasových aktivit, ale i terénní práci. Mezi předpoklad pro výkon profese se týkají též vědomosti z oblasti sociální práce, sociální politiky, práva, biomedicíny, společenských věd a v neposlední řadě také personalistiky, managementu, teorií komunikace, speciální pedagogikou a pedagogikou

³² PROCHÁZKA, Miroslav. *Sociální pedagogika*. Grada Publishing as, 2012. s. 73-75

³³ KUBEŠ, M., SPILLEROVÁ, D., KURNICKÝ, R. *Manažerské kompetence: způsobilosti výjimečných manažerů*. Praha: Grada, 2004. s. 28

volného času. Jak je znázorněno výše, mezi kompetence sociálního pedagoga patří též dovednosti, mezi něž řadíme řešení problému, diagnostiku prostředí, vedení dokumentace a sociální komunikaci.³⁴

Kraus a Poláčková³⁵ sestavili Model kompetencí sociálního pedagoga (Obrázek3):

Obrázek3

Za zmínku stojí také etické normy, jejichž dodržování je dalším ze základních předpokladů pro vykonávání profese sociálního pedagoga. Zejména při výchově dětí je třeba klást důraz na osobní příklad, kterým pracovník bezpochyby jde. Obzvláště děti jsou velmi citlivé k tomu, co

³⁴ KRAUS, Blahoslav; POLÁČKOVÁ, Věra. *Člověk-prostředí-výchova: k otázkám sociální pedagogiky*. Paido, 2001. s. 35

³⁵ Tamtéž.

dospělý jedinec, pedagog dělá, jak se chová a co říká. Mezi etické normy sociálního pedagoga se řadí:³⁶

- Empatie a pochopení.
- Spolehlivost a poctivost.
- Cílevědomost a plánovitost.
- Pravdivost a úcta.
- Profesionalita a odbornost.
- Mlčenlivost a identita klienta.

2.3. Vztah sociální pedagogiky k jiným disciplínám

Sociální pedagogika se svou povahou řadí mezi pedagogiku a sociální práci. Její pozornost je směřována na široký okruh problémů, jež souvisí s výchovným působením na skupiny mládeže a dospělých, kteří jsou sociálně znevýhodnění či přímo rizikováni. Častým jevem jsou zde poruchy v rodinách a s rodičovstvím, náhradní rodinná výchova, agrese, týrání, zneužívání, zanedbávání, delikvence, drogové závislosti, prostituce, nedodržování základních práv dítěte a v neposlední řadě také resocializace a reedukace trestaných osob. Právě díky narůstající patologii a kriminalitě mládeže má sociální pedagogika v České republice specifické postavení.³⁷

Sociální pedagog je svým charakterem transdisciplinární vědou. Ve své praxi rozvíjí nejen pedagogické, ale také společenské a další disciplíny. Svou povahou má blízko k psychologii, antropologii, teologii, politologii, medicínským oborům a právu.

V přední řadě má vazbu především na sociologii, která svým zkoumáním přináší poznání o fungování společnosti, jejích procesech a strategiích, které v ní probíhají. Díky ní může sociální pedagogika formulovat společenské cíle strategie ve vzdělávání a výchově a na základě toho brát v úvahu podmínky související s makroprostředím. Nejbližší disciplínou v kontextu sociologie je sociologie výchovy. Tu lze chápat jako teoretický rámec pro praktický

---

³⁶ JANOŠTÍK, Pavel. *Filozoficko-etický rozměr sociální pedagogiky jako životní pomoci*. Zlín: Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, 2018, 83 s. Dostupné také z: <http://hdl.handle.net/10563/43518>. Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně. Fakulta humanitních studií, Ústav pedagogických věd. Vedoucí práce Balvín, Jaroslav. s. 32

³⁷ JŮZL, M. *Základy pedagogiky*. Brno: Institut mezioborových studií, 2010. s. 34

rámec sociální pedagogiky. Na výchovu nahlíží na společenské úrovni, v obecných souvislostech. Za zmínku dále stojí disciplíny jako sociologie rodiny, sociologie životního způsobu, sociologie dětí a mládeže či sociologie města a venkova.

Dalším oborem, se kterým je sociální pedagogika silně propojena, je psychologie. Jedním ze základních předpokladů v kontextu sociálně výchovného působení je porozumět osobnosti vychovávaného, jeho prožívání, chování a jeho vztahy k okolí. Na to se úzce váže forenzní (soudní) psychologie a psychologická diagnostika a poradenství.

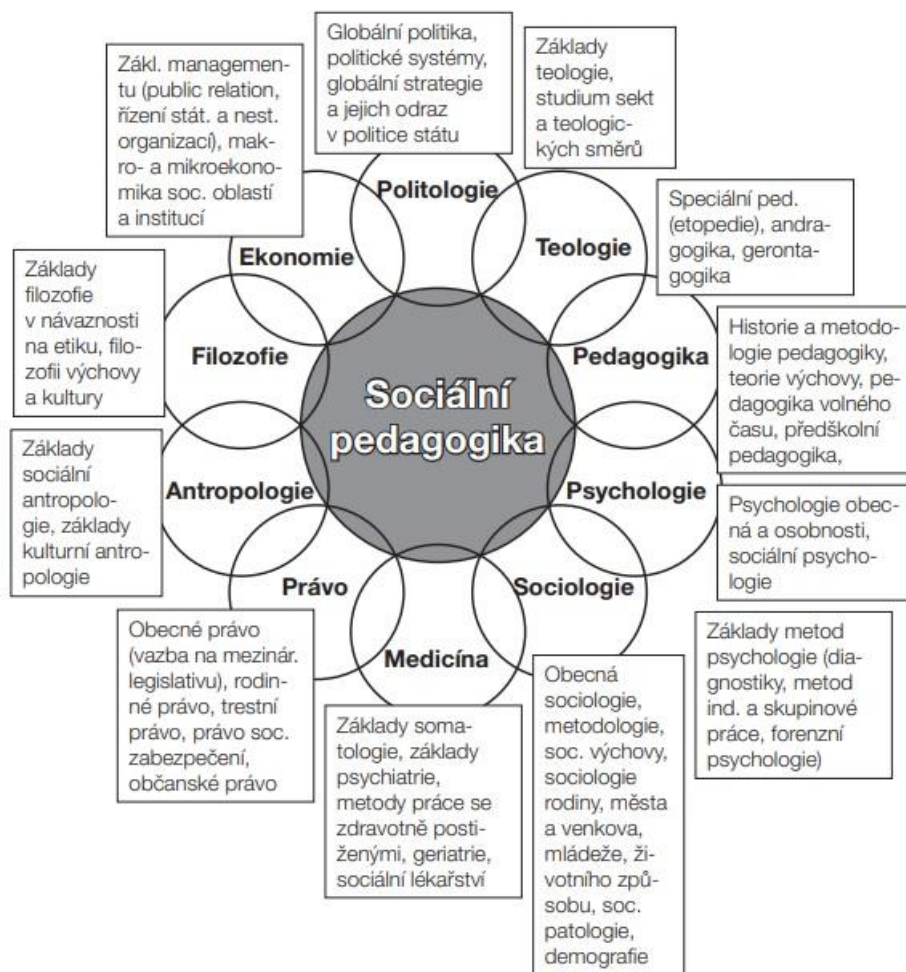
V neposlední řadě má sociální pedagogika vztah i k biologii a antropologii. Díky biologii má možnost čerpat vědomosti související s biologickou podstatou člověka a jeho genetickým základům, které slouží k ucelenému pohledu na jeho ovlivňování. K tomu výrazně přispívá obor psychiatrie, neurologie, sociální lékařství a geriatric. Vedle toho se antropologie snaží o komplexní přístup k člověku jako jedinci. Kulturní a sociální antropologie je pro SP významná v kontextu své základní charakteristiky člověka, jeho bytím v daném čase a prostoru. Jedním z hlavních aspektů, jenž v současné době ovlivňují společnost je multikulturnost a s tím spojené chápání odlišných kultur. Za zmínku stojí ale i vliv filozofie, především filozofie výchovy a etiky, ekonomie v kontextu neziskové sféry, politologie, práva, teologie, ekologii, sociální práce. Vztahu sociální pedagogiky a sociální práce se budeme blíže věnovat v druhé kapitole.

38

---

³⁸ KRAUS, Blahoslav. *Základy sociální pedagogiky*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2014. ISBN 978-80-262-0643-9, 52-56

Vztahy názorně ukazuje následující schéma (Obrázek4):³⁹

Obrázek4

³⁹ KRAUS, Blahoslav. *Základy sociální pedagogiky*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2014. s. 53

3. Sociální práce

„Sociální práce je to, co dělají sociální pracovníci, ... (nebo to, co prostě jiní – zdravotníci, učitelé, politici, rodiče ... nedělají).“⁴⁰ Toto je definice sociální práce, kterou Lenka Gulová považuje již za zastaralou. Daleko výstižnější je definice dle Mezinárodní federace sociálních pracovníků a to že „sociální práce podporuje změnu, řešení problémů v mezilidských vztazích a posílení, osvobození lidí za účelem naplnění jejich osobního blaha. Zasahuje tam, kde se lidé dostávají do kontaktu se svým prostředím. Klíčové jsou pro ni principy lidských práv a princip společenské spravedlnosti.“⁴¹

Sociální práce se svým charakterem řadí mezi vědecky fundovanou odbornou disciplínu, kde je hlavním předmětem profesionální péče o člověka, na základě speciálních pracovních metod. Jejím předmětem jsou lidé s jejich rozmanitými a komplexními vztahy a kontext prostředí, ve kterém žijí. Hlavním úkolem je zajistit, aby měl znevýhodněný jedinec možnost plně se rozvíjet, obohacovat svůj život a v neposlední řadě také předcházet případným selháním. To v praxi znamená pomáhat klientovi tak, aby byl schopen pomoci si sám.⁴²

Sociální práce je tedy vědní disciplínou, jejímž zaměřením jsou nerovnosti, nespravedlnosti a bariéry ve společnosti. Její pohled je zaměřen jak na běžné denní problémy a situace, tak na akutní problémy a krize. Jednou z hlavních činností je podporovat klienta a jeho fungování v náročných situacích, na které sám nestačí. Intervencemi je jak zaměřením se psychosociální procesy jedince, tak využívání sociální politiky, a to konkrétně rozvoje a plánování. Mezi způsoby intervence patří skupinová práce, sociálně pedagogická práce, poradenství, klinická sociální práce, rodinná terapie, organizování komunit, správu institucí. Zaměřením sociální práce lze chápat jako společné, běžná praxe je však v různých zemích kulturními, socio-ekonomickými a historickými podmínkami.⁴³

V současné době je v odborných kruzích běžné používat termín krize sociální práce, která souvisí s rozmazáním její identity, výkonu sociální práce pracovníky, kteří nejsou kvalifikovaní, její ztrátou prestiže jakožto povolání, ale také v oslabeném vlivu sociálního státu

---

⁴⁰ GULOVÁ, Lenka. *Sociální práce: pro pedagogické obory*. Praha: Grada, 2011. Pedagogika (Grada). s. 14

⁴¹ *Univerzita Hradec Králové* [online]. Copyright ©m [cit. 08.05.2023]. Dostupné z: <https://www.uhk.cz/file/ecee/pedagogicka-fakulta/pdf/pracoviste-fakulty/ustav-socialnich-studii/dokumenty/studijni-opory/socialni-patologie-a-prevence-2021/zaklady-socialni-prace.pdf>

⁴² MÜHLPACHR, Pavel. *Sociální práce*. Masarykova univerzita, 2004. s. 22

⁴³ MATOUŠEK, Oldřich. *Slovník sociální práce*. 2. vyd. Praha: Portál, 2008. s. 287

a s tím spojené snižování státních výdajů, které jsou určeny ke státem zajištěné sociální pomoci. V souvislosti s výše zmíněným a v návaznosti na Jana Sokola, hovoří Baláž o mizérii sociální práce.

V návaznosti na to je nutno položit si otázku, zda příčiny tohoto stavu sociální práce přisuzovat sociálním pracovníkům samotným a jejich pojetí konceptu a přístupu k práci samotné nebo v širších souvislostech, jimiž je nejasnost pozice, perspektiva sociální práce, institucionalizace a další vycházející z prostředí sociální práce, které mají vliv na výkon sociálního pracovníka. Musil⁴⁴ popisuje důsledky nejasnosti pojetí sociální práce v České republice následovně:

- Omezení dostupnosti odborné pomoci sociálních pracovníků občanům, jejichž životní potíže jsou podmíněny problémy v interakcích mezi nimi a jejich sociálním prostředím.
- Omezení kvality sociální práce tím, že ji vykonávají pracovníci bez kvalifikace pro odbornou pomoc se zvládáním problémů v interakcích mezi nimi a jejich sociálním prostředím.
- Omezení dostupnosti a kvality odborné pomoci sociálních pracovníků rozhodnutími zadavatelů (zákonodárců nebo zaměstnavatelů), pokud tito neberou v úvahu podmíněnost životních obtíží občanů jejich problémy v interakcích se sociálním prostředím a pomoc se zvládáním životních obtíží občanů svěřují výhradně nebo bezděčně do rukou pracovníků jiných pomáhajících oborů, kteří nejsou pro výkon povolání sociální práce kvalifikováni.

3.1. Sociální pedagogika a sociální práce

Vztahu sociální pedagogiky a sociální práce je nutno věnovat zvláštní pozornost. Pojmy jako sociální práce a sociální pedagogika bývají často zaměňovány. V kontextu cílových skupin, jimiž jsou děti, dospívající, senioři, menšiny, sociálně znevýhodnění je sociální pedagogika a sociální práce v některých ohledech podobnou disciplínou. Mají však odlišné mechanismy, a to nejen v rámci metod, ale i v úkolech a cílech.

---

⁴⁴ *Průvodce* [online]. Copyright ©4 [cit. 14.05.2023]. Dostupné z: https://www.mpsv.cz/documents/20142/756919/Projekt_VUPSV-S2-4_Hlavni_vystup.pdf/c1ef9807-6359-4840-e247-9e325e1bee99. s. 106

Místem, kde se setkávají obory sociální práce a sociální pedagogika jsou právě nízkoprahová zařízení, a to nejen v České republice, ale v mnoha dalších evropských zemích. Ne vždy se setkáváme s tím, že sociální pedagogové a sociální pracovníci znají základní charakteristiky obou oborů, proto se v následujícím odstavci představíme nejvýznamnější shody a rozdíly obou z nich.

Oba obory sdílejí společný zájem a tím je člověk a společnost. Každý obor se ale k tomuto objektu vztahuje rozdílným způsobem. Sociální práce *„usiluje prostřednictvím procesů pomoci a kontroly o dosažení sociální změny jednotlivce, skupiny nebo komunity, kteří se ocitli v nepříznivé sociální situaci, tak, aby tito fungovali v souladu s normami a hodnotami dané společnosti.“* Oproti tomu sociální pedagogika je vědou, která se *„zabývá zkoumáním sociálních aspektů výchovy a to v interakci výchovy s prostředím v rovině jednak preventivní, kde se podílí na utváření zdravého způsobu života populace a v rovině profylaxe, kde jsou objektem jejího zájmu potenciálně deviantní jedinci.“*⁴⁵

Na základě výše zmíněného lze říci, že v praxi se často setkávají pracovníci obou oborů a sdílejí společné klienty a že se jejich práce zásadním způsobem dotýká hodnot a norem společnosti. Z toho důvodu je nutné reflektovat, jaké jsou konkrétní cíle, kterých chtějí pracovníci společně dosahovat.

3.2. Nízkoprahové zařízení pro děti a mládež (NZDM)

Nízkoprahová zařízení pro děti a mládež spadají společně s terénní prací (streetwork) mezi nízkoprahové sociální služby, jenž se řadí mezi jednu ze sociálních služeb, která je poskytovaná mladým lidem ve věku 6–26 let, kteří se nacházejí v nepříznivé sociální situaci a nevědí, jakým způsobem ji řešit. Zároveň si uvědomují, že v nepříznivé sociální situaci jsou a aktivně ji chtějí řešit. V případě mladistvých se může jednat o problémy v rámci rodiny, vrstevnické skupiny, závislosti na návykových látkách, sexuální identity a sexuality obecně. Součástí práce s klienty v nízkoprahových službách je upozornit na to, že i přes jejich nízký věk mají právo na to ozvat se, pokud je jim něco nepříjemné, kriticky dát najevo svůj názor, a

---

⁴⁵ KAPPL, Miroslav. VÝCHOVA K OBCANSTVÍ V NÍZKOPRAHOVÝCH KLUBECH PRO MLÁDEŽ/CITIZENSHIP EDUCATION IN YOUTH CLUBS. Aktuální otázky sociální politiky: teorie a praxe [online]. Pardubice: University of Pardubice, Faculty of Economics and Administration, 2014, 8(1), 35 [cit. 2023-05-18].

to i oficiální cestou. Zároveň tyto služby pomáhají klientovi zorientovat se v okolním světě a přijímat ho se všemi jeho náležitostmi. Tyto služby jsou poskytovány primárně v tzv. nízkoprahových zařízeních pro děti a mládež a formou terénní kontaktní práce, známé pod pojmem Streetwork.

Za obecný cíl si NZDM kladou zlepšování kvality života dětí a mládeže formou předcházení či snižování zdravotních a sociálních rizik spojených se způsobem jejich života. Cílem je vytvoření takových podmínek, aby byli schopni svou nepříznivou situaci řešit sami a lépe se orientovali v okolním prostředí. Tato služba je poskytována anonymně.

Posláním nízkoprahových klubů pro děti a mládeže organizace Proxima Sociale je v rámci předcházení rizik spojených s obdobím dospívání - bezplatně radu, podporu a pomoc při řešení životních situací, s nimiž si mladí lidé nevědí rady a jsou pro ně obtížně řešitelné a nabídnout jim bezpečný prostor pro trávení volného času, včetně smysluplných volnočasových aktivit a omezit riziko sociálního vyloučení. Cílem programů je:

- Děti a mladí lidé, kteří znají základní právní a společenské normy a jsou schopni se jimi řídit a znají důsledky protizákonného jednání.
- Orientují se v oblastech hmotného zajištění a bydlení a znají možnosti řešení své situace.
- Na základě svých možností a dostupných prostředků vědí, jak trávit volný čas, aniž by ohrozili své zdraví nebo zdraví ostatních, a volí způsoby trávení volného času, které nejsou v rozporu se zákony.
- Znají své dovednosti, povinnosti a práva v rámci školní docházky a orientují se v možnostech dalšího vzdělávání.
- Jsou si vědomi rizik spojených se svým životním stylem a tato rizika snižují,
- umí navazovat a udržovat funkční vztahy (např. rodinné, vrstevnické, partnerské).
- Vytváří takové sociální vazby, které nevedou do nepříznivé sociální situace; dokáží společensky přijatelným způsobem řešit konfliktní situace.
- Vědí, jak a kde vyhledat odbornou pomoc.⁴⁶

---

⁴⁶ Proxima Sociale o.p.s. [online]. Dostupné z: <https://www.proximasociale.cz/programy-pro-deti-a-mladez/nizkoprahove-kluby/>

3.2.1. Historie nízkoprahových zařízení

Za dob socialistického Československa byla existence sociálních problémů režimem popírána. Organizace, které se věnovali práci s dětmi a mládeží byly primárně Pionýr či Svaz socialistické mládeže. Obor sociální práce se po Sametové revoluci začal etablovat a souběžně s tím začaly vznikat jedny z prvních nestátních neziskových organizací, jejímž cílem byla jak prevence drogová, prevence lidí bez trvalého přístřeší, sexuální práce, tak později i práce s dětmi a mládeží. Prvními organizacemi, které se tuto problematiku zajímaly, byl Drop In, Sananim, Podané ruce, Rozkoš bez Rizika, Naděje a Proxima Sociale.⁴⁷

Předchůdci NZDM byly označovány jako „kluby pro děti a mládež“ a začaly se rozvíjet v druhé polovině devadesátých let. Jejich největší boom však přišel na přelomu tisíciletí. Vznik nízkoprahových zařízení pro děti a mládeže spojujeme s terénní prací na ulici (streetwork) a s jejím rozvojem od druhé poloviny devadesátých let. Vláda v roce 1994 definovala pozici sociálního asistenta, jehož hlavním úkolem byla práce s dětmi a mládeží, kteří žili rizikovým způsobem života v jejich přirozeném prostředí. Tuto pozici zřizovaly městské nebo okresní úřady. Hlavními postavami, které stáli u zrodu této pozice a jejího zavádění do praxe byla Zdena Bednářová a Tereza Čákrťová, které byly zároveň pracovníci oddělení sociální prevence na MPSV ČR. V rámci kulatých stolů se jim podařilo pozvat sociální asistenty, díky čemuž se rozvinula několikaletá spolupráce terénních pracovníků, pracovníků začínajících NZDM a sociálních asistentů v rámci celé České republiky. Díky pravidelným setkáním těchto pracovníků na MPSV začala vznikat první paradigma kontaktní práce s klienty, začal se klást důraz na vzdělávání pracovníků těchto služeb a v neposlední řadě též financování těchto služeb.⁴⁸

Zlomovým bodem pro vývoj NZDM v ČR byl začátek spolupráce s kolegy z Německa, konkrétně Saské sociální akademie, kde probíhalo vzdělávání pracovníků v tématice streetwork a její problematice. Zařízení v Sasku a jejich pravidelná návštěva sloužila českým sociálním

---

⁴⁷ PILECKÁ, Petra. *Vývoj sociální práce s klienty v nízkoprahových zařízeních pro děti a mládež v Praze*. Praha, 2021. Diplomová práce. Filozofická fakulta Univerzity Karlovy. Katedra sociální práce. s. 17-19

⁴⁸ Redirecting to /archiv/clanky/detail/3101/vyvoj-sluzby-nzdm-v-ceske-republice-a-vize-nzdm-2030. [online]. Dostupné z: <https://www.streetwork.cz/archiv/clanky/detail/3101/vyvojsluzby-nzdm-v-ceske-republice-a-vize-nzdm-2030>

asistentům jako inspirace pro budování zázemí v ČR, kam mohli docházet klienti z ulice. Zařízení pro děti a mládež začaly později vznikat i v rámci neziskových organizací. Za zmínku stojí například vznik Komunitní centra Krok na Praze 12, Modřanech v roce 1995 či Milíčův dům v Jaroměři v roce 1996. Tato zařízení inspirovala vznik dalších v relativně krátké době. Při vzniku Komunitního centra Krok stál Petr Klíma, který je vnímán jako nestor oboru kontaktní práce a který spolu se svými kolegy stál u zrodu služby NZDM.⁴⁹

Za zmínku stojí také vznik České asociace streetwork (ČAS) v roce 1997, jejímž cílem bylo sdružování odborníků, kteří se zabývali problematikou streetwork. Organizace zastřešuje nízkoprahové sociální služby napříč republikou. Cílem organizace je vzdělávat sociální pracovníky a pracovníce v České republice a na Slovensku, kteří pracují (nejen) jako streetworkeri a streetworkerky. Členy organizace se mohou stát nízkoprahová zařízení pro děti a mládež, terénní program pro děti a mládež, terénní program pro osoby bez přístřeší, ale také služba pracující s osobami v sexbyznysu či uživateli drog. Asociace vznikla v roce v roce 1997 s myšlenkou podpory rozvoje terénní práce. V roce 2000 se začala věnovat tématu rozvoje nízkoprahových zařízení pro děti a mládež (NZDM). Kromě vzdělávání svých členů se organizace věnuje i zvyšování kvality poskytovaných služeb a zavádění supervizi do členských zařízení. Hlavními hodnotami organizace jsou odvaha, svoboda, osobní růst, porozumění, opravdovost, smysl, přijetí, nadhled a prestiž.⁵⁰

Od roku se NZDM řadí mezi služby sociální prevence (§ 53 zákona č. 108/2006 Sb.) dle Zákona o sociálních službách č. 108/2006 Sb. Toto zařazení do zákona posloužilo jako potvrzení NZDM legitimní sociální službou a s tím spojenou větší jistotu financování, ale díky čemu také klade větší nároky na naplňování Standardů kvality sociálních služeb. Níže je přiložen rozvoj NZDM v číslech⁵¹:

Rok	počet NZDM
1998	20
2002	41

⁴⁹ Redirecting to /archiv/clanky/detail/3101/vyvoj-sluzby-nzdm-v-ceske-republice-a-vize-nzdm-2030. [online]. Dostupné z: <https://www.streetwork.cz/archiv/clanky/detail/3101/vyvojsluzby-nzdm-v-ceske-republice-a-vize-nzdm-2030>

⁵⁰ 302 Found. 302 Found [online]. Dostupné z: <http://www.streetwork.cz/stranka/2392/co-je-cas>

⁵¹ Redirecting to /archiv/clanky/detail/3101/vyvoj-sluzby-nzdm-v-ceske-republice-a-vize-nzdm-2030. [online]. Dostupné z: <https://www.streetwork.cz/archiv/clanky/detail/3101/vyvojsluzby-nzdm-v-ceske-republice-a-vize-nzdm-2030>

2008	180
2019	256

3.2.2. Metody práce v NZDM

Metodou, která tvoří základ nízkoprahových zařízení je kontaktní práce. Kontaktní práce je specializovaná odborná činnost, jejímž hlavním cílem je osobností kontakt klientem a jeho navázání. Osobní kontakt je zcela zásadní vztah pro navázání kontaktu nejen s jednotlivci samotnými, ale i se skupinami, kteří nevyužívají standartní formy pomoci, u kterých se předpokládá potřeba a účelnost této pomoci. Principem práce s klienty je udržovat dlouhodobý kontakt, během něhož mají klienti možnost si připustit a uvědomit, v čem a jak je pro ně služba přínosná.⁵² „Krédem kontaktní práce je přiblížit odbornou nabídku služeb co největšímu počtu potenciálních uživatelů.“⁵³

Legislativa při práci s dospívajícími určuje tyto odborné činnosti (podle zákona č. 108/2006 Sb. 62, odst. 2, písm. a-d):⁵⁴

- Výchovné, vzdělávací a aktivizační služby směřují k aktivizaci životního způsobu dospívajících, k rozšíření jejich vědomostí a dovedností (pracovních, sociálních, psychických apod.). Především však vedou ke změně rizikových způsobů chování, jimiž klienti uspokojují své potřeby a jimiž dosahují svých cílů. Výchovné, vzdělávací a aktivizační činnosti tak mají výrazný výchovný náboj.
- Zprostředkování kontaktu se společenským prostředím v sobě zahrnuje intervence zaměřené na získání lepší orientace ve vztazích odehrávajících se ve společenském prostředí.
- Prostřednictvím sociálně terapeutických činností se pracovníci snaží rozvíjet a udržovat osobní a sociální schopnosti a dovednosti, které podporují začlenění rizikové mládeže

⁵² CHALOUPSKÁ, Klára. *Sociální pracovník v nízkoprahovém zařízení pro děti a mládež*. Hradec Králové, 2020. Univerzita Hradec Králové. Filozofická fakulta. s. 17

⁵³ Klíma, P. *Pedagogika mimo zdi institucí*. 2004. In: JEDLIČKA, Richard. *Děti a mládež v obtížných životních situacích: nové pohledy na problematiku životních krizí, deviací a úlohu pomáhajících profesí*. Praha: Themis, 2004. s. 355

⁵⁴ Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách-Příručka pro personální agendu a odměňování zaměstnanců. *Obsah-Příručka pro personální agendu a odměňování zaměstnanců* [online]. Dostupné z: https://ppropo.mpsv.cz/zakon_108_2006

do běžné společnosti. Jedná se např. o cílené sociální učení, techniky zaměřené na zlepšení sociálních dovedností, vnímavosti a náhledu na mezilidské vztahy apod.

- Pomoc při uplatňování práv, oprávněných zájmů a při obstarávání osobních záležitostí spočívá v pomoci při vyřizování běžných záležitostí, v pomoci při obnovení nebo upevnění kontaktu s rodinou, v podpoře při dalších aktivitách směřujících k sociálnímu začleňování osob.⁵⁵

3.2.3. Průběh služby

Poskytování služeb a jeho průběh lze rozdělit do následujících fází.⁵⁶ tzv. prvokontakt tedy první kontakt s klientem, uzavření smlouvy o poskytované službě, sestavování individuálního plánu a jeho plnění v průběhu služby a jako poslední ukončení procesu poskytování služby.

První kontakt patří v rámci platné legislativy do naplňování třetího standardu sociálních služeb, konkrétně se jedná o zájemce o službu a jednání s ním. Děje se tak vždy před začátkem využívání služby klientem. Budoucí klient je seznamován s principy dané služby – veřejným závazkem služby, anonymitou služby, bezplatností služby, provozními náležitostmi služby, s charakterem a obsahem služby a s tím, že je o klientovi vedena databáze.⁵⁷ Budoucímu klientovi by měli být nabídnuty materiály s informacemi o službě určeny jak jemu, tak jeho zákonnému zástupci či je možné zájemci o službu nabídnout možnost přivést své zákonné zástupce osobně. Pravidla služby obsahují:

- Činnosti a chování, jež jsou během užívání služby zakázána.
- Práva, která jsou uživateli služby zaručena.
- Sankce, které mohou být uděleny uživatelům za porušování pravidel a postup, jakými jsou udělovány.

---

⁵⁵ ZEMANOVÁ, Vanda; DOLEJŠ, Martin. *Životní spokojenost, sebehodnocení a výskyt rizikového chování u klientů nízkoprahových zařízení pro děti a mládež*. Univerzita Palackého v Olomouci, 2015, str. 13-14

⁵⁶ Tamtéž. s. 15

⁵⁷ Tamtéž. s. 15

- Možnosti a způsoby, kterými je možnost vznést stížnost, komu je stížnost adresována, kým bude řešena, jakou má mít formu a do kdy bude vyřízena.

Dohoda či smlouva o poskytování služby může mít formu jak ústní, tak písemnou. Svým informovaným souhlasem uživatel smlouvu uzavírá a splňuje tím podmínky uživatele dané služby. Dohoda či smlouva by měla obsahovat tyto náležitosti:

- O jaký druh sociální služby se jedná.
- Jaké jsou smluvní strany.
- Jaký je rozsah poskytovaných služeb.
- Jaká je výše úhrady za sociální služby.
- Dané místo a čas vykonávání sociálních služeb.
- Ujednání o dodržování vnitřních pravidel.
- Jaká je doba platnosti smlouvy.
- Jaké jsou výpovědní důvody a výpovědní lhůty dané smlouvy.

Dalším důležitým bodem pro platnost smlouvy je souhlas zájemce s adaptačním cílem dané služby. Adaptačním cílem služby je myšlena vzájemná spolupráce klienta se službou. Tím je návštěva zařízení se splňováním níže zmíněného:

- Klient chce chodit do zařízení.
- Klient chce využívat vybavení a prostory zařízení.
- Klient souhlasí s dodržováním pravidel.
- Klient souhlasí s tím, že bude pravidelně oslovován s nabídkou výchovně vzdělávacích, aktivizačních a preventivních činností ze strany pracovníka.
- Klient souhlasí s tím, že mu bude nabízeno poradenství v tématech jako jsou např. vztahy, škola, rodina, komunikace, volný čas.
- Klient souhlasí s tím, že s ním bude sestavován individuální plán a plán o dalším využívání služby.
- Klient je seznámen s tím, že tyto nabídky nemusí akceptovat.

Po naplnění všech těchto bodů se zájemce stává právoplatným uživatelem služby. Organizací ČAS (Česká asociace streetwork) doporučuje smlouvy uzavírat anonymně pouze pomocí záznamu o dohodě. Zároveň ale doporučuje všem organizacím mít připravené i smlouvy písemné pro možnost, že ji budou chtít zájemci o službu využít spíše než smlouvu ústní. Po tom, co klient rok službu nevyužíval, je doporučeno uzavřít smlouvu novou.⁵⁸

V případě individuálního plánování služby se jedná o klíčovou náplň průběhu poskytování sociálních služeb. Jedná se o dlouhodobou postupnou práci s daným klientem, jenž má svůj počátek u výše zmíněné dohody o užívání služby. Cílem individuální plánování služeb je tzv. individuální plán, individuální zakázka. Možnost tvoření individuálního plánu je jak krátkodobá, tak dlouhodobá a je blízce propojena individuální prací zaměstnanců s danými klienty. Do individuálního plánování můžeme zařadit intervence na konkrétní témata úzce související se životem klienta v čase a prostoru. Ty je nutno zaznamenávat a vést o nich evidenci, průběžně je kontrolovat a vyhodnocovat. Často má individuální plán formu kazuistiky, ve které je zaznamenáván vývoj situace daného uživatele.⁵⁹

Individuální plán by měl obsahovat tyto náležitosti⁶⁰:

- Jméno klíčového pracovníka, který je odpovědný za plánování a průběh služby.
- Cíl, ke kterému má poskytnutí služby směřovat.
- Kritéria, dle kterých se bude hodnotit dosažení cílů (jak poznáme, že již bylo cíle dosaženo).
- Prostředky, kroky, které povedou k dosažení cílů.
- Termín vyhodnocení, revize dohody.

K ukončení smlouvy dochází zpravidla ve chvíli, kdy jsou naplněny všechny předem stanovené cíle. Klient nadále nepotřebuje využívat službu, kterou mu zařízení nabízí. Pracovník by však měl mít neustále na paměti, že je práce s klienty nízkoprahových zařízení pro děti a mládež mnohovrstevnatým kontaktem s reálným prostředím klientů, jejich sociálními

---

⁵⁸ Česká asociace streetwork, o.s. sdružující nízkoprahové sociální služby (ČAS). Pojmosloví nízkoprahových zařízení pro děti a mládež (NZDM). 1. vydání. Praha, 2008. Dostupné z: https://archiv.streetwork.cz/images/download/Pojmoslovi_text.pdf, s. 10

⁵⁹ ZEMANOVÁ, Vanda; DOLEJŠ, Martin. *Životní spokojenost, sebehodnocení a výskyt rizikového chování u klientů nízkoprahových zařízení pro děti a mládež*. Univerzita Palackého v Olomouci, 2015. s. 15

⁶⁰ Česká asociace streetwork, o.s. sdružující nízkoprahové sociální služby (ČAS). Pojmosloví nízkoprahových zařízení pro děti a mládež (NZDM). 1. vydání. Praha, 2008. Dostupné z: https://archiv.streetwork.cz/images/download/Pojmoslovi_text.pdf, s. 12

situacemi, ve kterých se angažují, s jejich každodenností, způsobem života, který vedou a jejich problémy a obtížemi, které prožívají, s možnostmi a příležitostmi, které je ovlivňují a které se jim nabízejí.

3.2.4. Vize a výzvy NZDM 2030

V dobách, kdy v České republice vznikala NZDM zařízení měli její pracovníci potřebu vymezit nízkoprahová a terénní zařízení jako preventivní službu, stojící proti represivnímu přístupu, který byl typický pro Československo za dob socialismu. Na základě toho začal být kladen důraz na přijetí klienta a respektování jeho životního stylu, principy důvěrnosti informací, dostupnosti služby a v neposlední řadě i anonymity pro využívání služby. Zmíněné principy zapříčinily odtržení NZDM služeb od ostatních služeb v systému, převážně státních. V současné době je spolupráce s dalšími aktéry, kteří řeší nepříznivé situace klientů vnímána jako vhodná, přínosná a v mnoha případech přímo nezbytná. Mezi jednu z výzev je způsob, jak najít cestu zachování vlastních principů dané služby (hlavně princip anonymity a důvěry) a do toho udržovat spolupráci s dalšími subjekty (s metodiky prevence, rodiči, učiteli, OSPOD apod.) a tímto způsobem převzít větší zodpovědnost za změny, které se v životech klientů mohou dít. Další výzvou je dát důraz na vliv, který mají NZDM na klienty a jejich kvalitu života. To je zásadní pro udržení si přísunu financí ze strany státního aparátu. Významným bodem pro to je vytvořit systém hodnocení a prezentovat výstupy tak, aby byly pro veřejnost srozumitelné.⁶¹

V souvislosti s těmito výzvami zpracovala Česká asociace streetwork (ČAS) Vizi NZDM 2030. Mnoho zařízení již kroky, které Vize NZDM 2030 obsahuje, již plní. V mnoha případech se tedy nejedná o nové postupy a principy, nýbrž o ucelený soubor postupů a principů práce s klienty. Na základě Vize NZDM 2030 jsou nízkoprahová zařízení v roce 2030 takovou službou, která rozvíjí spolupráci se všemi vhodnými osobami a institucemi (škola, rodina, střediska volného času, OSPOD, probační a mediační služba, zájmová vzdělávání, policie, městská policie, kurátor, státní zastupitelství, zdravotnická zařízení, krizová pomoc, psychologové, psychiatři), kteří službu vnímají jako rovnocenného partnera.

---

⁶¹ PILECKÁ, Petra. *Vývoj sociální práce s klienty v nízkoprahových zařízeních pro děti a mládež v Praze*. Praha, 2021. Diplomová práce. Filozofická fakulta Univerzity Karlovy. Katedra sociální práce. s. 22

Spolupráce s výše zmíněnými osobami a institucemi se odvíjí od aktuálních potřeb klienta a podle toho, jaké řešení vyžaduje aktuální nepříznivá situace klienta. Jsou i případy, ve kterých není spolupráce s institucemi nutná, neboť pracovníci pokrývají všechny potřeby daného klienta. Pracovníky NZDM jsou v tomto případě myšleni sociální pracovníci, kteří disponují souborem životních i kariérních zkušeností a kteří jsou odborníky na dětství a dospívání a potřeby, které s těmito obdobími souvisí. Náplní práce je poskytovat klientům takové služby, které jim pomáhají v převzetí zodpovědnosti za svůj vlastní život, kdy zároveň neztrácejí schopnost dělat aktivity, jež jsou blízké jejich cílové skupině a udržovat vůči klientům přátelský vztah. Dalšími činnostmi je aktivní vyhledávání klientů, oslovování klientů, kterým jsou určeny nabízené služby v dané lokalitě.⁶²

3.3. Terénní práce (streetwork)

Sociální práce jakožto obor nabízí široké množství metod, které reaguje na potřeby konkrétních cílových skupin. Jednou z nich je i terénní práce, tzv. streetwork.

Metoda streetwork je vnímána jako práce v prostředí, které je klientům přirozené. Pojem je převzat z angličtiny. V Německu s běžně užívanými termíny mobile Jugendarbeit (mobilní práce s mládeží) či Strassensozialarbeit (práce na ulici). V zemích využívajících jako hlavní jazyk angličtinu se můžeme též setkat s pojmy jako youth work (práce s mládeží), outreach work (terénní práce), detached work (detašovaná práce), field work (práce v terénu).⁶³

Tuto metodu nevyužívají pouze sociální pracovníci, kteří pracují s cílovou skupinou dětí a mládeže nýbrž je typická pro všechny druhy terénní práce. Je úzce spjata s nízkoprahovými kluby pro děti a mládež, jimž může sloužit jako tzv. PR. Metoda streetwork se vyznačuje tím, že své klienty aktivně vyhledává. Pracovník se pohybuje na místech v čase, kde se jeho potenciální klienti často přirozeně vyskytují. Principem práce streetworkera je aktivní oslovování jednotlivců či skupin, dostává se s nimi do kontaktu a následně jim nabízí nízkoprahovou pomoc či podporu. Pro pracovníka, jenž vykonává metodu streetwork se používá označení streetworker, terénní sociální pracovní případně též kontaktní pracovník. Tuto službu mohou využívat osoby, které jsou ohroženy rizikovým chováním, jejichž potřebou je

---

⁶² Redirecting to /archiv/clanky/detail/3101/vyvoj-sluzby-nzdm-v-ceske-republice-a-vize-nzdm-2030. [online]. Dostupné z: <https://www.streetwork.cz/archiv/clanky/detail/3101/vyvojsluzby-nzdm-v-ceske-republice-a-vize-nzdm-2030>

⁶³ HLADÍK, David. *Nízkoprahová terénní služba pro děti a mládež v prostředí skateparku*. Hradec Králové, 2022. Diplomová práce. Univerzita Hradec Králové. Pedagogická fakulta. Ústav sociálních studií. s. 18

odborná pomoc, ale sami od sebe ji nevyhledávají. Dolejš popisuje rizikové chování jako „*chování jedince nebo skupiny, které zapříčiňuje prokazatelný nárůst sociálních, psychologických, zdravotních, vývojových, fyziologických a dalších rizik pro jedince, pro jeho okolí a/nebo pro společnost.*“⁶⁴

Rizikové chování dospívajících bývá velmi často problémy, které aktuálně řeší a se kterým se snaží různými způsoby vyrovnat. Důležité je v těchto případech rychlé rozpoznání situace a následné nabídnutí pomoci. Miovský se v souvislosti s rizikovým chováním zmiňuje že „*nejčastěji do konceptu rizikového chování řadíme: šikanu a násilí ve školách včetně dalších forem extrémně agresivního jednání, dále záškoláctví, užívání návykových látek, nelátkové 19 závislosti (gambling, problémy spojené s nezvládnutým užíváním PC atd.), užívání anabolik a steroidů, obecně kriminální jednání, sexuální rizikové chování, vandalismus, xenofobii, rasismus, intoleranci a antisemitismus, komerční zneužívání dětí, týrání a zneužívání dětí atd.*“⁶⁵

---

⁶⁴ DOLEJŠ, Martin. Efektivní včasná diagnostika rizikového chování u adolescentů. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2010. s. 19

⁶⁵ MIOVSKÝ, M. a kol. Primární prevence rizikového chování ve školství. s. 24

4. Sociální prevence a rizikové chování

Pro začátek je nutné definovat si pojem sociální prevence, a to konkrétně prevenci v NZDM, jak ji specifikuje Aleš Herzog. Zákon 108/2006 Sb. o sociálních službách provádějí nízkoprahová zařízení pro děti a mládež sociální prevenci, která je definována následovně. „*Sociální prevence představuje aktivity ovlivňující proces socializace a sociální integrace a aktivity zaměřené na změnu nepříznivých společenských a ekonomických podmínek, které jsou považovány za klíčové příčiny páchaní trestné činnosti. Efektivita sociální prevence je obtížně statisticky či ekonomicky měřitelná, lze na ni jen usuzovat, a to z hlediska odhadů sociálních perspektiv jedinců, tj. objektů preventivního působení.*“⁶⁶

Cílem sociální prevence je tedy stabilizace společnosti. Ta probíhá dvěma způsoby. Jedním z nich je proces socializace a edukace, eventuelně resocializace a reedukace. Těm, na které se soustředí, se snaží předávat pozitivní životní vzorce, společensky přijímané normy a hodnoty, kompenzuje scházející socializační procesy. Druhým je směřování ke zlepšování společenského prostoru a s tím spojené hledání a řešení pravých příčin těchto problémů.⁶⁷ Jejím cílem je tedy směřování k ideální stav bytí jedince a bytí celé společnosti.

V kontextu sociální prevence je nutné vydefinovat též pojem specifická prevence. Ta je jasně definována v kontextu protidrogové prevence. „*Specifická prevence je zaměřená specificky na určitou formu nežádoucího chování, kterému se snaží předcházet nebo omezit jeho nárůst (případně snížit výskyt). Explicitně se zaměřuje na určité cílové skupiny a snaží se hledat způsoby, jak předcházet výskytu určité specifické formy nežádoucího chování, např. užívání drog nebo alespoň posunout výskyt takového jevu do vyššího věku cílové skupiny a účinně tím snížit zdravotní či sociální dopady.*“⁶⁸

Vycházíme-li z definice, lze říci, že primární směřování specifické prevence je ke skupinám dětí a mládeže, tedy osob ve formativním věku. Je směřována jak všeobecné cílové skupině (děti a dospívající v určitých oblastech – ve škole, ve třídách) – všeobecná prevence,

---

⁶⁶ Prevence kriminality-Ministerstvo vnitra České republiky. *Úvodní strana-Ministerstvo vnitra České republiky* [online]. Copyright © 2023 Ministerstvo vnitra České republiky, všechna práva vyhrazena [cit. 14.05.2023]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/web-o-nas-prevence-prevence-kriminality.aspx?q=Y2hudW09Mg%3D%3D>

⁶⁷ CEJP, Martin, et al. Tvorba a realizace projektů prevence kriminality mládeže. Havrdová Egle. Praha: Centrum pro veřejnou politiku, 2007. s. 185

⁶⁸ [online]. Dostupné z: http://www.uhk.cz/file/edee/pedagogicka-fakulta/pdf/pracoviste-fakulty/ustav-socialnich-studii/dokumenty/studijni_opory/socialni_komunikace_v_neziskovem_sektoru/prevence-rizikoveho-chovani.pdf

skupinám, které jsou spojené s vyššími riziky výskytu nežádoucích forem chování – selektivní prevence, tak skupině dětí a mládeže, u kterých je možno pozorovat známky nežádoucího chování (např. začínající uživatelé).⁶⁹

Níže jsou uvedeny formy rizikového chování, které jsou uvedeny v dokumentu Národní strategie primární prevence jako Metodické doporučení k primární prevenci rizikového chování u dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních.⁷⁰

1	Agrese, šikana, kyberšikana a další rizikové formy komunikace prostřednictvím multimédií, násilí, domácí násilí, krizové situace spojené s násilím, vandalismus, intolerance, antisemitismus, extremismus, rasismus a xenofobie, homofobie, krádeže, loupeže, vydírání, vyhrožování
2	Záškoláctví
3	Závislostní chování, užívání různých typů návykových látek, netolismus, gambling
4	Rizikové sporty a rizikové chování v dopravě, prevence úrazů
5	Spektrum poruch příjmu potravy
6	Negativní působení sekt
7	Sexuální rizikové chování

⁶⁹ Srov. BÉM, Pavel, KALINA, Kamil. Úvod do primární prevence: Východiska základní pojmy a přístupy. In KALINA, Kamil, et al. Drogy a drogové závislosti 2: Mezioborový přístup. 1. vyd. Praha: Úřad vlády České republiky, 2003. Primární prevence. s. 275-281

⁷⁰ 301 Moved Permanently. *301 Moved Permanently* [online]. Dostupné z: http://www.sstzmoh.cz/dokumenty/mpp/narodni_strategie_primarni_prevence_2019_2027.pdf. s. 6

5. Metodologie výzkumu

Nízkoprahová zařízení pro děti a mládež jsou důležitou součástí edukačních postupů v rámci sociálně-pedagogických intervencí. Pro pochopení fungování je důležitá hlubší analýza jejich fungování. Z toho důvodu byl výzkum proveden formou kvalitativního šetření⁷¹. Jako metoda sběru dat byla zvolena případová studie. Pro případovou studii je typické zachycení případu v jeho složitosti a popsání vztahů v jejich celistvosti. Stake definuje případovou studii jako „úsilí o porozumění určitému sociálnímu objektu v jeho jedinečnosti a komplexitě. Sociální objekt je pro něho ohraničeným systémem, tzn. že představuje systém s určitými sociálními hranicemi.“⁷² Pro případovou studii byla zvolena kombinace několika metod sběru dat, a to konkrétně rozhovoru, pozorování a analýzy dokumentů, konkrétně výročních zpráv organizace Proxima Sociale.

Organizace Proxima Sociale působí v České republice již od druhé poloviny devadesátých let. Za bezmála třicet let své působnosti se rozrostla ve středně velkou organizaci, která operuje nejen na území Prahy, ale také v rámci Středočeského kraje. Společně s Proxima Sociale existují v České republice také další organizace zřizující nízkoprahová zařízení pro děti a mládež. Přestože jsou některé z těchto organizací součástí České asociace streetwork, která tyto nízkoprahová zařízení zastřešuje, neexistuje v České republice univerzální metodika pro práci s dětmi a mládeží v rámci nízkoprahových klubů. Způsob, jakým probíhá výchovně vzdělávací proces a příprava výchovně vzdělávacích programů je tedy specifikem každého nízkoprahového zařízení. Z toho důvodu byla při analýze vzdělávacích programů zvolena právě případová studie, a to pro její výhodu ve shromažďování velkého množství dat, díky nimž jde zachytit případ v celé své celistvosti, složitosti, kterým bezpochyby nízkoprahová zařízení pro děti a mládež jsou.

5.1. Cíl výzkumu

Cílem diplomové práce je popsat fungování výchovně-vzdělávacích strategií nízkoprahových zařízení a jejich využití v přímé práci s klientem. Na základě výzkumného cíle

---

⁷¹ HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. Čtvrté, přepracované a rozšířené vydání. Praha: Portál, 2016. s. 50

⁷² Tamtéž. s. 105

byla definována hlavní výzkumná otázka, která je formulována následovně – Jak fungují výchovně-vzdělávací strategie nízkoprahových zařízení? Jako konkretizace hlavní výzkumné otázky jsou položeny následující dílčí výzkumné otázky:

Výzkumná otázka č. 1 - *Co ovlivňuje nabídku výchovně vzdělávacích programů organizace?*

Výzkumná otázka č. 2 - *Jak probíhá vzdělávání zaměstnanců nízkoprahových zařízení?*

Výzkumná otázka č. 3 - *Jaké faktory ovlivňují výběr témat pro přípravu preventivních programů?*

Výzkumná otázka č. 4 - *Jaké jsou možnosti intervence u klientů?*

5.2. Výzkumný vzorek

V případě výběru vhodných respondentů a respondentek byla použita metoda sněhové koule⁷³. V začátku jsem oslovila tři zaměstnance organizace, pracující na pozici sociální pracovník/ce a pracovník/ce v nízkoprahových klubech, kteří mě odkázali na další zaměstnance organizace Proxima Sociale, kteří se ze své pozice zapojují do fungování nízkoprahových zařízení v organizaci. Respondenti a respondentky byli tedy vybíráni napříč celou organizací, nikoliv pouze mezi pracovníky a pracovníkyněmi nízkoprahových klubů samotných. Hlavním důvodem pro výběr metody sněhové koule byla její funkce „směřovat k dosažení co možná nejrozmanitějšího a nejrepresentativnějšího výběrového souboru [...]“

Výzkumu se zúčastnili následující respondenti a respondentky:

	Pozice	Vzdělání	Vystudovaný obor	Délka zaměstnání v PS
Respondent 1	Vedoucí pozice	SŠ	X	9 měsíců (v minulosti 11let)
Respondent 2	Vedoucí pozice	VŠ (Mgr.)	Sociální práce a politika	10 let
Respondent 3	Pracovník v sociálních službách	VŠ (Bc.)	Hospodářská a kulturní studia	1 rok a 9 měsíců

⁷³ PARKER, Charlie; SCOTT, Sam; GEDDES, Alistair. Snowball sampling. *SAGE research methods foundations*, 2019.

Respondent 4	Sociální pracovník	VŠ (Bc.)	Sociální pedagogika	9 měsíců
Respondent 5	Sociální pracovník	VOŠ (DiS.)	Sociální práce	2 roky a 9 měsíců
Respondent 6	Odborný pracovník adiktolog	VŠ (Bc.)	Adiktologie	9 měsíců
Respondent 7	Pracovník v sociálních službách	VŠ (Bc.)	Popularizace hudby a organizace hudebního života	6 let a tři měsíce
Respondent 8	Vedoucí pracovník	VŠ (Mgr.)	X	4 roky

5.3. Etický aspekt výzkumu

Všichni vybraní respondenti byli dopředu seznámeni s účelem sběru dat a formou sběru dat. Vybraní respondenti souhlasili jak s rozhovorem, tak s pozorováním, nebylo tedy nutné hledat jiný výzkumný vzorek. Zároveň byli dopředu seznámeni s průběhem rozhovoru a pozorování a možností ukončení obou činností, pokud by jim byly nepříjemné. Souhlas mohli vyjádřit jak ústní formou, tak písemnou v podobě Informovaného souhlasu, který je přiložen v příloze. Se všemi respondenty a respondentkami byl rozhovor veden osobně, tedy i informovaný souhlas byl podepsán osobně. V případě rozhovoru všichni účastníci a účastnice souhlasili s pořizováním zvukového záznamu, který byl později přepsán do písemné formy. Všechna jména respondentů jsou v diplomové práci nahrazena označením *Respondent X*, a to z důvodu zachování anonymity zúčastněných. Přestože se diplomová práce nevěnuje tématům osobním, nýbrž pracovním, někteří respondenti si i přesto přáli zůstat v anonymitě. Zároveň mají všichni respondenti zájem o získání obhájené diplomové práce, která jim může posloužit jako inspirace pro jejich budoucí působení v profesním životě.

5.4. Metoda sběru dat

V případové studii je běžná tzv. triangulace metod⁷⁴. Pro účely diplomové práce byla proto zvolena kombinace tří metod sběru dat, a to polostrukturovaného rozhovoru, zúčastněného pozorování a analýzy výročních zpráv organizace. Jedním z kritérií pro výběr těchto metod je komplexní a ucelený náhled na danou problematiku, kterou tyto metody společně nabízí.

Rozhovor

Jako první metoda byl zvolen polostrukturovaný rozhovor pro jeho výhodu věnovat se konkrétnímu tématu hloubkově a možnosti pohotově reagovat doplňujícími otázkami, díky čemuž se v průběhu rozhovoru objevují další zajímavá témata. Polostrukturovaný rozhovor je metoda, která se pohybuje mezi dvěma druhy rozhovorů – strukturovaným a nestrukturovaným. Jiří Reichel zmiňuje, že polostrukturovaný rozhovor „kombinuje výhody a minimalizuje nevýhody obou krajních forem rozhovoru, tj. nestrukturovaného a strukturovaného.“⁷⁵ Výhodou polostrukturovaného rozhovoru je, že otázky nemusí být všechny předem dané a jejich pořadí se může v průběhu měnit.

V rámci výzkumu bylo uskutečněno celkem osm polostrukturovaných rozhovorů se zaměstnanci organizace Proxima Sociale. Tomu předcházela nutná příprava v podobě sestavení seznamu otázek. Otázky pro účel rozhovoru byly tvořeny na základě čtyř výzkumných otázek, které byly formulovány na začátku výzkumu. Seznam otázek byl rozdělen do čtyř okruhů. Seznam otázek je ke zhlédnutí v příloze.

Před prvním rozhovorem proběhl předvýzkum, jehož cílem bylo zjistit, zda jsou otázky v polostrukturovaném rozhovoru pro respondenty a respondentky srozumitelné a zda vyhovují cíli výzkumu. Pro účely pilotáže byli osloveni dva pracovníci nízkoprahového klubu, spadající pod jinou organizaci, než je Proxima Sociale. Na základě vedených rozhovorů s dobrovolníky jsem dostala zpětnou vazbu týkající se formulace připravených otázek. Díky zpětným vazbám

---

⁷⁴ HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. Čtvrté, přepracované a rozšířené vydání. Praha: Portál, 2016. s. 146

⁷⁵ REICHEL, J. *Kapitoly metodologie sociálních výzkumů*. Praha: Grada, 2009. s. 111–112

byly některé otázky přeformulovány tak, aby byli pro respondenty více srozumitelné a zároveň byly některé otázky doplněny. Data sesbírána v předvýzkumu nejsou v diplomové práci použita.

Všechny respondenty a respondentky jsem kontaktovala již na podzim roku 2022, abych je dopředu seznámila s cílem výzkumné práce a informovala je o průběhu sběru dat. Vedení rozhovoru proběhlo ve všech případech na přání respondentů formou „*face to face*“, přestože jim byla nabídnuta možnost vedení rozhovoru online formou. V mnoha případech mi respondenti začali vyprávět o pracovních zkušenostech, které nebyly zahrnuty do předem připravených otázek.

Pro záznam zvuku byl ve všech případech použit mobilní telefon. Záznamy zvuku pořízené během rozhovorů byly určeny k přepsání do textové formy, která byla následně analyzována, kódována. Pro účely diplomové práce bylo zvoleno tzv. otevřené kódování, kterému se věnujeme v následující kapitole. Hlavním důvodem volby zachycení záznamu zvuku během rozhovoru bylo komplexní zachycení dat určených k realizaci výzkumu. Díky zvolené metodě zachycení dat jsem se též mohla maximálně věnovat respondentům a respondentkám a pohotově reagovat na jejich odpovědi.

Pozorování

Metoda polostrukturovaného rozhovoru byla poté doplněna metodou zúčastněného pozorování⁷⁶. Hlavním důvodem pro výběr této metody byl fakt, že v průběhu rozhovoru mohou být odpovědi respondentů zkresleny jejich náhledy na celý proces, případně se respondenti snaží vystupovat v „lepší světlo“. Proto je pozorování vhodnou doplňovací metodou, neboť výzkumník v situaci vystupuje nezaújatě a má možnost se na proces zaměřit s nutným odstupem.

Respondenti a respondentky byli stejně jako v případě rozhovoru kontaktováni již na podzim roku 2022. S prováděním této metody sběru dat souhlasili, nebylo tedy nutné hledat jiný výzkumný vzorek. Pozorování bylo realizováno ve třech nízkoprahových klubech, spadajících pod organizaci Proxima Sociale. Dny pro účely pozorování byly vybrány náhodně. Vycházelo se z časových možností zaměstnanců nízkoprahových klubů a zároveň z časových

---

⁷⁶ ŠVARŤÍČEK, Roman a Klára ŠEĎOVÁ. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Praha: Portál, 2007. s. 142-144

možností výzkumnice. Pozorování probíhalo z menší části v čase nepřímé práce (administrativy) a z větší části přímé práce s klienty, a to po celý čas otevírací doby ve stanovené dny. Celkem bylo uskutečněno deset pozorování, v průběhu tří měsíců. Poznatky z pozorování byly zaznamenávány do záznamového archu, vytvořeného pro účely pozorování. Pozorování bylo zvoleno jako doplňková metoda sběru dat.

Analýza dokumentů

Proxima Sociale je velkou organizací, která funguje již od poloviny devadesátých let a byla jednou z prvních, která se věnovala nízkoprahové práci s dětmi a mládeží. Z tohoto důvodu byla jako jeden z dalších zdrojů pro výzkum zvolena analýza výročních zpráv. Důvodem pro zvolení této metody sběru dat byla především možnost sledovat vývoj organizace a její činnost ve výchovně vzdělávacím procesu.⁷⁷ Neboť je analýza výročních zpráv pouze doplňkovou metodou, nejsou analyzovány všechny výroční zprávy, ale pouze zprávy z let 2020 a 2021. Výroční zprávy za rok 2022 před odevzdáním diplomové práce nebyly zveřejněny, proto nemohly být využity. Analýza dokumentů byla zvolena jako doplňková metoda sběru dat.

5.5. Proces analýzy získaných dat

Získaná data z rozhovorů byla přepsána z mobilního zařízení do psané podoby. K přepisu byla použita doslovná transkripce dat, kterou Hendl⁷⁸ definuje jako „převod mluveného projevu z interview nebo ze skupinové diskuze do písemné podoby.“ Výhodou této metody je možnost zdůrazňovat a podtrhávat důležitá místa, případně je opatřovat komentářem na krajích stránky či vytvářet seznamy a při té příležitosti srovnávat konkrétní části textu.

V případě analýzy získaných dat byla použita technika kódování, konkrétně otevřeného kódování.⁷⁹ To spočívá v procházení dat, během kterého jsou vybírána témata v textu a je jim

---

⁷⁷ HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. Čtvrté, přepracované a rozšířené vydání. Praha: Portál, 2016. s. 132-133

⁷⁸ Tamtéž. s. 208

⁷⁹ Tamtéž. s. 247-248

přiřazováno označení. Tato témata se vztahují k otázkám, které byly výzkumníkem pokládány. Seznam témat je v průběhu analýzy postupně třízen a organizován, kombinován a doplňován.

Proces kódování proběhl ve vztahu ke čtyřem základním výzkumným otázkám a k základním informacím, následně byl rozdělen do kategorií:

Tabulka 1 – Kódování

	Kategorie = Kódy
Základní informace	Dosažené vzdělání
	Délka zaměstnání v Proxima Sociale
Co ovlivňuje nabídku VV organizace?	Spolupráce
	Poptávka klientů
Jak probíhá vzdělávání zaměstnanců nízkoprahových zařízení?	Přijímací řízení
	Zaučování
	Kurzy
	Supervize/intervize
	Klima na pracovišti
Jaké faktory ovlivňují výběr témat pro přípravu preventivních programů?	Cílová skupina
	Aktuální trendy
	Osobnost zaměstnance
	Sociální sítě a internet
	Financování
Jaké jsou možnosti intervence u klientů?	Práce s jednotlivci
	Práce se skupinou
	Akce
	Přednášky a workshopy
	Iniciativa klientů

První okruh tvoří Základní informace, které jsou vedeny pod kódy dosažené vzdělání a délka zaměstnání v Proxima Sociale. Základní informace nejsou v rámci konkrétních výzkumných otázek rozpracovány, slouží pouze orientačně v návaznosti na druhý okruh. Druhý okruh tvoří kódy, které jsou vztaženy ke čtyřem konkrétním výzkumným otázkám.

Pod první výzkumnou otázkou se nacházejí všechny kódy, které sledují faktory, ovlivňující nabídku výchovně vzdělávacích programů organizace. Těmito kódy jsou spolupráce a poptávka klientů. Pod druhou výzkumnou otázkou jsou sloučeny kódy, které popisují proces vzdělávání zaměstnanců nízkoprahových zařízení a faktory, které jej ovlivňují. Těmi je přijímací řízení, zaučování, kurzy, supervize a intervize a klima na pracovišti.

Pod třetí výzkumnou otázkou spadají faktory, které ovlivňují výběr témat pro přípravu preventivních programů. Ty jsou zahrnuty v kódu cílová, aktuální trendy, osobnost zaměstnance, sociální síť a internet a jako poslední financování. Čtvrtá skupina kódů, jenž je vztažena k otázce možnosti intervence u klientů, je rozdělena na práci s jednotlivci, práci se skupinou, akce, přednášky a workshopy a iniciativa klientů.

Pro účely pozorování byl vytvořen záznamový arch, do kterého byli v průběhu zaznamenávány body důležité pro následnou analýzu. Vzor záznamového archu je přiložen v příloze. Body jsou blíže popsány v následujících tabulkách.

Tabulka 2 - Plánování výchovně vzdělávacího programu

	Plánovaný program	Kritéria pro výběr	Kontext výběru programu
Pozorování 1	Promítání filmu se sex. tematikou	Reakce na kauzu Dominik Feri	Zájem o sexuální tematiku
Pozorování 2	Vaření	Pravidelný program Vaření na klubu	Klienti pocházejí ze sociálně znevýhodněných rodin
Pozorování 3	Bruslení na ledě	Přání klientů	Volný vstup na bruslařskou dráhu
Pozorování 4	Hraní deskových her	Přání klientů	Dostupnost deskových her na klubu
Pozorování 5	Přesazování květin	Zájem klientů o vybavení interiéru, přání naučit se pečovat o pokojovky	Potřeba přesazení květin po zimě

Pozorování 6	Doučování	Potřeba klientů	Klienti mají před pololetním vysvědčením
Pozorování 7	Venkovní sporty	Zájem klientů	Zlepšení kondice po zimě, začátek jara
Pozorování 8	Klubová rada	Zájem klientů o dění na klubu, výběr programu	Plánování programu na následující měsíce
Pozorování 9	Graffiti art, balení vánočních dárků	Potřeba klientů	Bližící se Vánoce, potřeba vyrobit dárky
Pozorování 10	Procházka Prahou	Zájem o program, prázdniny klientů	Hezké počasí, zájem o poznávání nových míst

První tabulka se věnuje plánovacímu procesu výchovně vzdělávacích programů, které probíhá v rámci nepřímé práce s klienty, tedy v domě, kdy mají zaměstnanci nízkoprahových klubů tzv. administrativní část práce. Jsou zde zmíněna kritéria a kontext výběru konkrétních programů a výsledný návrh programu, kterému se mají zaměstnanci v rámci práce s klienty v plánu věnovat. Vždy je nutno počítat s tím, že nízkoprahová zařízení s dětmi a mládeží fungují na principu dobrovolnosti a tomu přizpůsobit plán.

Tabulka 3 - Realizace výchovně vzdělávacího programu

	Počet klientů	Počet pracovníků	Cíl programu	VV	Zapojení klientů
Pozorování 1	8	2	Edukace klientů v sex. tematice		Z větší části ano
Pozorování 2	10	2	Naučit klienty hospodařit s penězi, vařit		Zhruba polovina
Pozorování 3	6	2	Aktivizace klientů, naučit klienty bruslit		Všichni se zapojují

Pozorování 4	9	2	Rozvoj logického a strategického myšlení u klientů	Zhruba polovina
Pozorování 5	12	2	Naučit klienty pečovat o pokojové rostliny/okolní prostředí	Zapojují se jedinci
Pozorování 6	12	2	Klienti si osvojí učivo, které jim nejde	Zapojují se jedinci
Pozorování 7	5	2	Aktivizace klientů	Zhruba polovina
Pozorování 8	7	2	Sestavení programu na další měsíce	Všichni se zapojují
Pozorování 9	15	2	Vytvořit vánoční dárky, zabalit vánoční dárky	Většina se zapojuje
Pozorování 10	4	3	Poznat nová místa, orientace ve městě	Všichni se zapojují

V druhé tabulce je konkrétně rozebrána realizace připravených výchovně vzdělávacích programů, jejího průběhu, množství klientů, kteří se konkrétního programu zúčastnili, množství pracovníků, kteří program realizují a cíli, kterého se programem chce dosáhnout.

Třetí tabulka je věnována motivaci ze strany pracovníka, způsobu, kterým probíhá a její účinnosti v průběhu konkrétních výchovně vzdělávacích programů.

Tabulka4 - Motivace & komunikace s klienty

	Pracovník motivuje	Účinnost motivace	Verbální projev pracovníka/ce	Způsob vedení klientů
Pozorování 1	Ano	Střední	velmi dobrý	demokraticky/liberálně
Pozorování 2	Ano	Velká	velmi dobrý	demokraticky
Pozorování 3	Ano	Velká	velmi dobrý	Liberálně
Pozorování 4	Ano	Střední	velmi dobrý	demokraticky/liberálně
Pozorování 5	Ano	Velká	velmi dobrý	Liberálně
Pozorování 6	Ano	střední, klienty program příliš nebaví	velmi dobrý	autoritativně/demokraticky
Pozorování 7	Ano	Velká	velmi dobrý	Liberálně
Pozorování 8	Ano	Střední	velmi dobrý	demokraticky s občasným zásahem autority
Pozorování 9	Ano	Velká	velmi dobrý	Liberálně
Pozorování 10	Ano	Střední	velmi dobrý	Liberálně

6. Analýza a interpretace dat

V této kapitole jsou na základě sesbíraných materiálů analyzovány čtyři výzkumné otázky, které jsou rozděleny do čtyř podkapitol, a to *Nabídka výchovně vzdělávacích programů organizace*, *Vzdělávání zaměstnanců nízkoprahových zařízení*, *Témata preventivních programů* a *Možnosti intervence u klientů*.

6.1. Nabídka výchovně vzdělávacích programů organizace

Spolupráce
Poptávka klientů

Organizace a specificky její nízkoprahové programy spolupracují s širokou škálou institucí, které ovlivňují jejich nabídku výchovně vzdělávacích programů. **Spolupráce** se primárně váže na instituce, které působí ve stejné lokalitě jako konkrétní nízkoprahová zařízení. To znamená, že jsou primárně navázány na městské části, jimiž jsou i částečně financovány. Poptávka na spolupráci po těchto službách funguje na dvou úrovních. První úroveň je poptávka ze strany konkrétních institucí směrem k nízkoprahovým zařízením, druhou úroveň je poptávka ze strany nízkoprahových zařízení směrem ke konkrétním institucím. Primárním partnerem jsou konkrétní školy v dané lokalitě. Proxima Sociale se snaží o dlouhodobou spolupráci s konkrétními školami v dané lokalitě. Hlavním důvodem je cílová skupina dětí a mladistvých, kterou se základními školami sdílí. Zároveň se nízkoprahová zařízení snaží zvyšovat povědomí o své službě, k čemuž slouží právě spolupráce se základními školami v lokalitě. „*Organizace, se kterými spolupracujeme, jsou základní školy. S některými to jde dobře, s některými méně, ale měl by to být úplně ten nejzákladnější partner se kterým my nějakým způsobem spolupracujeme, protože to rizikové chování u dětí nebo problémy, které mají, se dají nejrychleji odhalit v rámci té školy, ve které tráví strašně moc času.*“ (Respondent3) Díky fungujícím spolupracím se školami se dají lépe sledovat témata, která cílovou skupinu užívající nízkoprahová zařízení zajímají a na základě čehož se následně tvoří konkrétní výchovně vzdělávací programy. Velkým tématem je v současné době příliv ukrajinsky mluvících klientů, kteří se díky své jazykové bariéře řadí mezi skupinu nacházející se v nepříznivé sociální situaci. Nízkoprahová zařízení

v rámci tohoto fenoménu zařazují do svého fungování programy na podporu a integraci těchto dětí a mladistvých. „*Ted' je velký příliv ukrajinských dětí. Ty se nám podařilo kontaktovat v rámci terénní služby a také v rámci komunikace se základními školami. Připravili jsme pro ně leták o službě přeložený do ukrajinštiny. S těmi se teď snažíme pracovat a skrze různé aktivizační činnosti je začlenit do kolektivu česky mluvících klientů.*“ (Respondent6)

Institucí, která taktéž ovlivňuje nabídku výchovně vzdělávacích programů nízkoprahových zařízení je orgán sociálně právní ochrany dětí (OSPOD). Stejně jako u základních škol s nimi nízkoprahová zařízení sdílí některé z jejich klientů. Díky spolupráci s OSPODem je možné lépe sledovat, s jakým rizikovým chováním se konkrétní klienti potýkají a v návaznosti na to cíleně sestavovat konkrétní výchovně vzdělávací programy. Pracovníci v nízkoprahových zařízeních vycházejí pouze z informací, které jim konkrétní klienti podávají a z pozorování jejich chování. Služba je nastavena tak, že pracovníci nízkoprahových zařízení nepřicházejí do kontaktu s rodinnými příslušníky klientů, tudíž nemají možnost sledovat jejich celkovou anamnézu, na rozdíl od kurátorů působících na OSPODu. „*Nedávno jsme měli schůzku s místními kurátory, díky čemuž jsme měli možnost získat komplexnější anamnézu klientů a na základě toho sestavit konkrétní program.*“ (Respondent5)

Dalším významným faktorem ovlivňujícím výběr výchovně vzdělávacích programů jsou klienti, konkrétně **poptávka klientů**. Kromě toho, že se pracovníci nízkoprahových zařízení snaží sami aktivně sledovat, jaké potřeby klienti mají, vycházejí i z jejich slovní poptávky a pravidelného zhodnocování kvality služeb. Přání klientů vychází zpravidla z jejich tíživé finanční situace a s tím spojeným nemožnosti absolvovat různé volnočasové aktivity a kroužky. Přestože si klienti většinou sami neuvědomují přínos volnočasových aktivit, mají zájem je absolvovat. Ve většině případů se jedná především o sportovní aktivity, které mají výchovně vzdělávací přesah. Organizace programů je ve všech případech závislá na výši financí, které mohou daná zařízení použít. „*Velkou oblibu má u nás na Praze 12, ale i v jiných lokalitách, pravidelný turnaj ve streetfotbalu, na který pravidelně pobíráme grant od MČ P12.*“ (Respondent7)

6.2. Vzdělávání zaměstnanců nízkoprahových zařízení

Přijímací řízení
Zaučování
Kurzy
Supervize/intervize
Klima na pracovišti

První kategorie, na který se v případě vzdělávání zaměstnanců organizace zaměříme, je **přijímací řízení**. Přijímací řízení pro zaměstnance se liší na základě sekcí, do kterých jsou zaměstnanci nabíráni. Sekce, do kterých jsou řazena nízkoprahová zařízení, jsou čtyři a zahrnují různé lokality v Praze a Středočeském kraji. Konkrétní sekce se označují písmeny NP a číslicí konkrétního úseku. Pod sekci NP1 spadají nízkoprahové programy Prahy 11 a 15, pod sekci NP2 jsou nízkoprahové programy Prahy 12 a 16, NP3 zahrnuje nízkoprahové programy Prahy 9 a 13 a pod poslední sekci NP4 spadají nízkoprahové programy Dobříše a Mladé Boleslavi. (Výroční zpráva2020) V rámci všech těchto sekcí fungují jak nízkoprahová zařízení pro děti a mládež (NZDM), tak terénní programy (streetwork). Kritérium, které však musí splňovat všechny sekce, je tříkolové přijímací řízení. „*První kolo je, že zájemci pošlou životopis a motivační dopis, poté přijdou na pohovor, to je bráno jako druhé kolo a třetí kolo je strávit celé odpoledne v přímé práci s klienty.*“ (Respondent2) V minulosti bylo přijímací řízení složeno ze čtyř kol, posledním kolem byl pohovor u pana ředitele, případně paní ředitelky, která na pozici byla pouze rok a skončila v roce 2022. (Výroční zpráva2021)

Kritéria pro podobu životopisu a motivačního dopisu jsou pro každou sekci stejná. Snahou vedoucích nízkoprahových zařízení je formulovat inzeráty tak, aby byli zacíleny na „ideální uchazeče o práci.“ Inzeráty jsou postaveny na hodnocení, které vychází z nově sestaveného kompetenčního modelu, který je pro každou pozici vytvořen zvlášť. Kompetenční model se týká čtyř základních oblastí, a to přímá práce s klientem, administrativa, fungování v týmu a znalost metodik a dané organizace. Díky němu je možné lépe sledovat, v čem uchazeči o zaměstnání vynikají a v čem si naopak potřebují v budoucnu doplnit vzdělání.

Podobu druhého kola přijímacího pohovoru si volí každý vedoucí sekce zvlášť, stejně jako to, zda budou stávající zaměstnanci při pohovoru přítomní. „*U nás v sekci NP3 mi přijde fajn, že vedoucí chce, aby byli pracovníci vždy přítomni pohovoru, abychom mohli zhodnotit, zda nám uchazeč sedne a zda bychom s ním dokázali fungovat v rámci týmu.*“ (Respondent3) Zároveň sekce NP3 při pohovoru používá standardizované otázky pro každého uchazeče bez

výjimky, na základě kterých mají možnost sledovat, jak se daný uchazeč v konkrétních situacích rozhoduje, jak jedná. Třetí kolo přijímacího řízení je opět pro všechny sekce stejné – uchazeč si přijde vyzkoušet přímou práci s klienty na konkrétní nízkoprahový klub a na základě toho má možnost se rozhodnout, zda chce na pozici nastoupit či nikoliv. „*Vidět uchazeče v přímé práci s klienty je důležité nejen pro nás, ale i pro něj samotného, aby měl představu o tom, jak práce s klienty vypadá.*“ (Respondent5) Výhodou několikakolového přijímacího řízení je možnost pozorovat, v čem daný uchazeč o zaměstnání vyniká a naopak, v čem má mezery a na základě toho sestavit plán zaškolování tak, aby měl možnost si nedostatky co nejrychleji doplnit, což se v případě jednokolového přijímacího řízení sleduje podstatně hůře.

Po uchazečích o pozici je požadováno jako minimální vzdělání střední škola s maturitou, nemusí splňovat kritéria zákona 108/2006 Sb. o sociálních službách. „*Hodně teď snižujeme nároky. Dřív jsme v inzerátech měli napsané, že požadujeme VOŠ nebo VŠ a teď požadujeme pouze maturitu, protože to je ta nejnižší nepodkročitelná hranice, protože je obecně těžké sehnat nové zájemce o práci. S maturitou je možnost dodělat si kurz pracovníka v sociálních službách.*“ (Respondent1) Sociální sféra a konkrétně neziskový sektor jsou dlouhodobě podhodnocovány. Práce v nízkoprahových zařízeních pro děti a mládež je sice společensky přínosná, je ale také psychicky velmi náročná a špatně ohodnocená. Nízkoprahová zařízení spadající pod organizaci Proxima Sociale se dlouhodobě potýkají s nedostatkem zaměstnanců v těchto zařízeních, což je nutí snižovat nároky, které při přijímacích řízeních na uchazeče mají. To ale vytváří tlak na nové zaměstnance, kterým chybí dostatečné vzdělání v konkrétním oboru a v návaznosti na to je vytvářen tlak na vedoucí těchto zařízení při sestavování zaučovacího plánu pro tyto zaměstnance. Noví zaměstnanci, kteří nemají vzdělání sociálního pracovníka, si musí kurz pracovníka v sociálních službách dodělat. „*Po nástupu má zaměstnanec 18 měsíců na to dodělat si kurz pracovníka v sociálních službách.*“ (Respondent2) Kurz pracovníka v sociálních službách je alespoň částečně hrazen organizací Proxima Sociale. Výše přispívané částky je však různá u každého zaměstnance. Nevýhodou nutnosti dodělání si tohoto kurzu je nemožnost věnovat se kurzům jiným, zaměřeným na konkrétní témata, která se v rámci NZDM řeší.

Zaměstnanci nastupují do přímé práce s klienty prakticky hned po podepsání pracovní smlouvy. „*Do přímé práce se jde téměř hned po nástupu, vždy je s nimi ale zkušený pracovník, protože se u nás pracuje minimálně ve dvou na službě.*“ (Respondent1) Pro **zaučování** nových zaměstnanců v organizaci v současné době neexistuje jednotný manuál, podle kterého by se postupovalo. Zaškolování v minulosti probíhalo podle konkrétního zaškolovacího plánu, který

byl pro všechny nastupující zaměstnance stejný a díky kterému se dařilo pozorovat, jaký zaměstnanec v čem vyniká a v čem nikoliv. Zároveň tím měli všichni noví zaměstnanci rovně nastavené podmínky toho, co všechno pro výkon jejich práce musí umět. V současné době se zaučovací manuál nepoužívá a zaučování závisí na pracovních prioritách konkrétních zaměstnanců, kteří zaučují. To může být funkční v rámci jednoho zařízení, nikoliv pak při spolupráci vícero zařízení, kteří postupují podle jiných standardů a jsou zaučení v určitých oblastech jinak.

Personální podstav je dlouhodobým problémem organizace Proxima Sociale, který byl částečně způsoben ročním působením bývalé ředitelky. „*Spousta zaměstnanců za paní ředitelky odešla, protože se jim nelíbilo, jakým směrem organizaci vede.*“ Personální podstav má ale zásadní vliv na kvalitu zaučování nových zaměstnanců. „*Naše vedoucí při mém nástupu řešila osobní záležitosti, takže tady v době zaučování moc nebyla, takže jsme se zaučovaly společně s kolegyní, která nastoupila ve stejné době jako já. Zaučovali jsme se navzájem jakožto noví zaměstnanci.*“ (Respondent4) Absence zaučovacího manuálu doplněná absencí profesně zkušenějšího zaměstnance může mít na působení nových zaměstnanců v zařízeních negativní vliv. Ten se může projevat mnoha způsoby, například syndromem vyhoření způsobeným pracovním přetížením. Přestože si zaměstnanci uvědomují důsledky personálního podstavu, nic to nemění na tom, že jejich zaučení díky tomu není komplexní a dostačující. „*Uvědomuji si, že díky podstavu zaměstnanců to v té době jinak nešlo, ale mrzí mě, že jsem při práci neviděla víc vedoucí. Ráda bych viděla, jak ona s klienty pracuje, abych se inspirovala.*“ (Respondent6)

Kvůli vytíženosti vedoucích sekce je zodpovědnost za zaučování nových zaměstnanců přesouvána na konkrétní zaměstnance nízkoprahových klubů, přestože tato činnost nespadá do jejich kompetencí. Řádoví zaměstnanci navíc za zaučování nedostávají žádné příplatky, a to i přesto, že se jedná o práci nad rámec jejich pracovní náplně, což je přetěžuje a díky čemuž nemají dostatek času věnovat se hlavní náplni své práce. To má za následek vyšší tlak na zaměstnance, kvůli kterému nemohou svou práci plnit podle daných standardů. „*Nové zaměstnance zaučuji často, je to ale časově náročné a nemám proto kolikrát čas na to věnovat se třeba přípravě programů.*“ (Respondent7) Do budoucna by ale původní zaškolovací manuál měl projít revizí a začít se při zaučování nových zaměstnanců používat. Součástí minulého zaškolovacího manuálu bylo 90 hodin zaučování – 30 hodin teorie, 60 hodin praxe v přímé práci. Tento plán zaškolování by měl nyní projít revizí, v souvislosti s novým kompetenčním plánem, což by mohlo napomoci k více strukturovanému průběhu zaučování nových zaměstnanců.

Součástí pravidelného vzdělávání zaměstnanců je zákonem povinné absolvování 24 hodin vzdělávání, které probíhá v rámci **kurzů**. To je členěno na osm hodin akreditovaných kurzů, osm hodin stáží a osm hodin neakreditovaných kurzů. Pod akreditované kurzy ve většině případů spadají kurzy, které jsou organizací financovány. Peníze na financování kurzů získává organizace skrze granty, o které žádá. Ty jsou ale značně omezeny a zdaleka nedosahují částek, které by mohly obsáhnout všechny pro zaměstnance potřebné kurzy. „*Máme základní rozpočet na vzdělávání, jedná se zhruba o 10–12 tisíc na službu, to znamená, že to jsou peníze na vzdělávání 2–2,5 pracovníků.*“ (Respondent8) Kurzy, které svou částkou přesáhnou daný limit, musí být prodiskutovány s daným vedoucím sekce. Jsou výjimky, kdy je organizace schopna zaměstnanci zaplatit kurz, který svou částkou přesahuje základní rozpočet, vždy tomu ale předchází diskuze, zda je konkrétní kurz pro zaměstnance v kontextu organizace přínosný, což je lehce problematické, neboť neexistuje jednotný manuál pro to, jaké kurzy jsou pro zaměstnance důležité. „*Absolvuji dlouhodobý psychoterapeutický výcvik, který není v rámci interních směrnic považován jako legitimní možnost vzdělávání. Kromě toho, že mi na něj organizace nijak nepřispívá, není považován ani jako legitimní možnost vzdělávání, tudíž na něj nemohu čerpat studijní volno, ale musím si brát vždy dovolenou, což je škoda, protože mi přijde, že zrovna psychoterapeutická teorie a praxe v sebezkušenostním výcviku je celkem vhodná pro vykonávání pozice sociálního pracovníka v nízkoprahovém klubu.*“ (Respondent3) Kurzy, které splňují vnitřní směrnice organizace si mohou zaměstnanci vybírat sami, nejsou nijak řízení samotnou organizací, vycházejí pouze z toho, co jim v danou chvíli v kontextu daného zařízení přijde přínosné. Kvalita konkrétních kurzů se odvíjí od toho, jaká organizace daný kurz pořádá a od toho, který kurz si díky základnímu budgetu můžou zaměstnanci dovolit absolvovat. Přestože mají zaměstnanci možnost absolvovat kurzy, které jim přijdou zajímavé, rozpočet, kterým organizace disponuje, zdaleka nedosahuje na množství kurzů, které by bylo potřebné absolvovat. „*Řešíme spoustu témat, na které bychom potřebovali vzdělávací kurzy, ale chybí na ně rozpočet.*“ (Respondent6)

V minulosti probíhalo v organizaci tzv. vnitropodnikové vzdělávání, které svou náplní spadalo do zákonně povinného neakreditovaného vzdělávání. To bylo ale v souvislosti s pandemií covid19 značně omezeno. Vnitropodnikové vzdělávání zaměstnanců spočívalo v návštěvách zaměstnanců různých odvětví sociální sféry, kteří vzdělávali zaměstnance v jejich specializaci. Vnitropodnikové vzdělávání navíc probíhalo ve spolupráci se sekci Výchovných a vzdělávacích programů, kteří se věnují primární prevenci a selektivní primární prevenci na školách a primární prevencí v mateřských školách a úzce spolupracují se základními školami,

díky čemuž mají možnost přímo sledovat, jaké témata se u dětí a mladých lidí objevují a na která je potřeba se intenzivně zaměřit. Velkou výhodou organizace Proxima Sociale je diverzita programů, které nabízejí, zároveň je však nevýhodou, že nedokáží využít plný potenciál těchto programů. „*Bývalo tzv. vnitropo společně s lidmi z nízkoprahových programů, což pro nás bylo velmi přínosné a doufám, že dojde k jeho obnově.*“ (Respondent8) V rámci obnovy konceptu vzdělávání zaměstnanců v organizaci probíhá pravidelné setkání sekcí nízkoprahových programů, konkrétně čtyřikrát do roka. Několik posledních setkání se však stalo, že téma setkání nebylo předem uvedeno a zaměstnanci proto toto setkání vnímali jako nepřínosné. To bylo opět způsobeno podstavem, který negativně ovlivňuje kvalitu vzdělávání zaměstnanců organizace. „*Ono to jeden čas hrozně naráželo na to, že jsme neměli metodickou prevence, takže to spíš nefungovalo, než fungovalo. Často se stávalo, že na setkání metodická zapoměla a celé to setkání bylo takové rozpačité, nepřínosné.*“ (Respondent2)

Zaměstnanci v rámci vzdělávání pravidelně absolvují **supervize**. Na základě smlouvy probíhají zpravidla jednou za šest týdnů v rámci všech sekcí. Díky supervizím mají zaměstnanci možnost otevřít témata, se kterými si v rámci praxe nevědí rady a které je tíží. Zároveň mají možnost supervizora či supervizorku vyměnit v případě, kdy jim z nějakých důvodů nevyhovuje. Kromě supervizí probíhají na lokalitách v určité podobě i **intervize**, kdy se sejde tým a opět řeší jak klientská, tak týmová témata. Intervize neprobíhá na základě smlouvy, neboť jsou jejími členy pouze interní, nikoliv externí zaměstnanci, jako je tomu v případě supervizí. Efektivita intervizí se odvíjí podle konkrétních témat, která se během intervize otevírají. Velkou výhodou absolvování supervizí a intervizí je možnost otevřeně komunikovat témata, která jsou pro dané zaměstnance důležitá. Zároveň mají díky nim dovzdělat se ve věcech, ve kterých si nejsou jistí a to právě díky konfrontaci s profesně staršími či v dané oblasti vzdělanějšími zaměstnanci. Právě konfrontace s jinými názory dává možnost získat nový náhled na danou problematiku. „*Někdy jsou pro mě intervize a supervize přínosné, někdy je to ztráta času. Máme docela limitovaný čas na všechny naše povinnosti, které v rámci práce musíme splnit. Někdy toho není tolik, to je jasné, ale někdy se to nakupí a potom je takové zatěžující, kdy má člověk jedno odpoledne zabrané intervizi a nemůže se věnovat něčemu jinému. Ale zase chápu, že pro některé zaměstnance je intervize důležitá a pomáhá jim zpracovat si a dovzdělat se v některých tématech.*“ (Respondent3)

Klima na pracovišti není ze strany vedení organizace nijak zásadně pozitivně ovlivňováno. Opět se vztahujeme k minulosti, kdy probíhali pravidelné teambuildingy, v rámci kterých měli zaměstnanci možnost trávit společně čas, případně navzájem sdílet zkušenosti

z daných lokalit. Podpora pozitivního klimatu na pracovišti přichází především ze strany samotných pracovníků nízkoprahových zařízení a jejich vzájemné interakce. Absence podpory ze strany vedení může mít však negativní vliv na řádové zaměstnance, neboť je na ně stejně jako v případě zaučování vyvíjen větší tlak v podobě přidané zodpovědnosti. To platí hlavně v případech, kdy se v rámci práce s klienty řeší témata, která jsou psychicky či časově náročná a zaměstnanci tím zasahují do jejich mimopracovního života. „*Pozitivní klima na pracovišti, z pozice vedoucí, moc podporováno není. Nebo ne minimálně nějakým aktivním způsobem. Naše vedoucí má na starosti x pozic, takže tady ani není prostor pro nějakou podporu, a pokud probíhá, tak většinou pouze na dálku, telefonicky.*“ (Respondent7)

6.3. Témata preventivních programů

Cílová skupina
Aktuální trendy
Osobnost zaměstnance
Sociální sítě a internet
Financování

Nízkoprahová zařízení pro děti a mládež, spadající pod organizaci Proxima Sociale, fungují na principu sociální prevence. Jeden z faktorů, který tuto skutečnost ovlivňuje, je **cílová skupina**, pro kterou jsou služby zřizovány – tou jsou děti a mládež ve věku 6–26, mající bydliště zpravidla v místě působení programů a kteří se nacházejí v nepříznivé sociální situaci. Právě nepříznivá sociální situace je jedním z hlavních kritérií pro přípravu preventivních programů, od které se postupně odvíjejí další. Cílem pracovníků je sledovat potřeby dané cílové skupiny a následně reagovat podobou různých intervencí, mezi nimiž je i příprava preventivních programů „*U našich klientů se snažíme pozorovat, jaké jsou jejich potřeby, že se nacházejí v nepříznivé sociální situaci a snažíme se sestavovat takové programy a aktivity, aby do té své nepříznivé situace neupadali hlouběji a hlouběji.*“ (Respondent4)

Na tuto skutečnost se poté váže příprava konkrétních preventivních programů. Jedním z faktorů, který přípravu ovlivňuje, je věk klientů. Pracovníci nízkoprahových klubů vycházejí ze skutečnosti, že v konkrétním věku zajímá klienty téma, které by pro ně bylo v jiném časovém úseku jeho života cizí. Jedná-li se o klienty pohybující se ve věku 13-15 let, hlavními tématy

pro přípravu preventivních programů jsou vztahy a s nimi spojená sexuální výchova, případně škola, neboť jsou ve věku, kdy se blíží k dokončení jejich základního vzdělání. Věk klientů a s ním spojená vývojová fáze jsou stěžejní při mapování témat pro následnou práci s nimi a je zcela zásadní s tímto faktorem neustále pracovat. „*My máme aktuálně klienty, kterým je kolem čtrnácti patnácti let. Tomu taky přizpůsobujeme, co s nimi budeme řešit. Zrovna teď máme téma sex, sexuální výchovu, protože přicházejí do věku, kdy toto téma intenzivně řeší, stejně jako se s nimi věnujeme tématu přijímacích řízení na střední školy, aby měli možnost se dostatečně připravit.*“ (Respondent6)

Faktor, který je pro výběr programů stěžejní, jsou potřeby klientů. Ty vycházejí jak z jejich nepříznivé sociální situace, tak zájmů a koníčků, které mají a situací, se kterými se setkávají ve vrstevnických skupinách. Potřeby klientů nejsou vždy explicitně řečeny, ale vyplývají z jejich chování a jednání v běžné dny a z toho, s čím se pracovníkům svěří, co s nimi chtějí sdílet. Důležitá je taky osobnost zaměstnance a jeho hodnotový systém, tedy jestli témata, která klienty zajímají, kolidují s jeho přesvědčením. „*Bud' to vzejde přímo od klientů nebo si všímáme, s čím mají klienti problém, ale explicitně o tom nemluví. Respektive v současné době řešíme hodně téma alkohol, protože klienti požívají alkohol, takže jsme udělali preventivní blok na téma alkohol. Klienti to ale jako problém nepojmenovávají, přijde jim to naopak zábavné. To my jako pracovníci v tom shledáváme tu patologii a reagujeme na to.*“ (Respondent4)

Témata, která se u klientů pravidelně opakují, jsou vztahy, volný čas, rodina, zdraví a škola.

Dalším faktorem, který ovlivňuje výběr programů, jsou **aktuální trendy**, konkrétní období v roce, spojené s různými událostmi, svátky, na které se snaží pracovníci reagovat. To zahrnuje různé tematické preventivní programy, reagující na konkrétní události spojené s konkrétními měsíci. Těmi jsou, chronologicky, leden a s ním spojené pololetní vysvědčení, únor, respektive suchý únor a s ním spojená škodlivost konzumace alkoholu, léto a s ním spojené efektivní vyplňování volného času, září a nástup do školy, listopadová akce movember, jejímž cílem je informovat společnost o rakovině, případně Vánoce a čas, který tráví klienti s rodiči. Přestože se mnohdy jedná o události, které jsou pro širokou společnost obyčejným svátkem či pouze náhodným měsícem v roce, pro cílovou skupinu nízkoprahových klubů mohou představovat situace, které jsou jim cizí a na které by měli získat náhled skrze preventivní programy. „*Děláme hodně tematické měsíce, v minulosti jsme měli třeba téma alkohol v reakci na suchý únor, rakovina v reakci na movember.*“ Programy probíhají zpravidla formou promítání tematických filmů a následné diskuze, v některých případech jsou přizváni i externí lektori, kteří vedou tematické workshopy. „*Jeden čas jsme spolupracovali s DROP-IN*

a čerpali jsme z jejich příruček primární prevence, ale třeba i s Konsentem, který má skvěle zpracovanou metodiku sexuální výchovy.“ (Respondent8)

Při výběru témat také záleží na **osobnosti zaměstnance**. Práci v nízkoprahových zařízeních vykonávají zaměstnanci, kteří nemají ve všech případech vystudovaný humanitní obor. Zároveň se vychází z předpokladu, že každý pracovník má jinak nastavené hodnoty a přesvědčení, což může být v případě působení na klienty problematické. *„V minulosti jsme měli kolegyni, která byla věřící a nezvládala se s klienty bavit o potratech, respektive o nich mluvila negativně a podporovala protipotratové organizace. To v kontextu našich klientů nevnímám jako pozitivní.*“ (Respondent3) Příkladem je výše zmíněná výpověď od jedné z respondentek. Téma potratů je u klientů této cílové skupiny problematické především proto, že velmi často pocházejí z rodin, kde nemají funkční vztah se členy své rodiny a řešením pro ně je založit si ve velmi útlém věku rodinu vlastní, bez znalosti všech rizik s tím spojených. Na druhou stranu je diverzita pracovníků výhodou a to především proto, že na základě svých zájmů a koníčků mohou pro klienty sestavovat programy, které jsou jim bezprostředně blízké a které zvládají i bez dlouhé přípravy. *„Máme nově na jedné z lokalit kolegyni, která má vystudovanou uměleckou školu, proto pro ni není problém zorganizovat umělecké workshopy, o které mají naši klienti zájem.*“ (Respondent1)

Život dětí a mladých lidí v současné době velmi ovlivňuje **internet a sociální sítě**. Jinak tomu není ani v případě klientů nízkoprahových zařízení. Ti tráví velkou část svého volného času na sociálních sítích a internetu, skrze které spolu navzájem komunikují. Internet a sociální sítě se stali součástí jejich běžných životů a slouží jim jako hlavní médium. Snahou pracovníků je aktivně reagovat na tento fenomén a formou primární a sekundární prevence působit na klienty. To probíhá jak skrze plánované tematické bloky, tak skrze individuální rozhovory na témata jako ochrana osobních údajů, sexuální predátoři, relevantnost informací na internetu, kyberšikana. *„Skvělý je dokumentární film V Síti. Pomáhá nám otevřít téma sexuálních predátorů, pohybujících se na internetu. Naši klienti jsou nejohroženější skupinou.*“ (Respondent6)

Stejně jako v případě vzdělávání zaměstnanců hraje v případě přípravy preventivních programů pro klienty roli **financování** organizace. Jelikož se získá o organizaci neziskovou, je vázána na granty, které jí budou přiděleny. Žádosti o granty se vypisují začátkem kalendářního roku a jejich schvalování trvá několik měsíců. To má za příčinu, že velké množství přidělených grantů je nízkoprahovým zařízením známo až v průběhu roku, nikoliv na jeho začátku. Od toho se potom odvíjí plánování konkrétních činností v rámci připravovaných programů. *„Problém*

je, že některé granty víme až třeba v červnu, takže jsme do té doby při plánování programů dost omezení.“ (Respondent1)

6.4. Možnosti intervence u klientů

Práce s jednotlivci
Práce se skupinou
Akce
Přednášky a workshopy
Iniciativa klientů

Zaměstnanci organizace nabízejí širokou škálu možných intervencí klientům, a to jak jednotlivcům, tak skupinám. Intervence u klientů probíhá v rámci vzájemného působení sociální pedagogiky a sociální práce. Primární náplní práce zaměstnanců nízkoprahových klubů je provádět sociální práci a poradenství, využívají i výchovné a vzdělávací metody jako nástroj pro bližší navázání kontaktu s klienty. Výhodou užití výchovných a vzdělávacích metod je snazší přiblížení se k cílově skupině, a to především díky srozumitelnosti těchto aktivit. „Když za klienty chodíme a nabízíme jim, že si s námi můžou popovídat, případně se jich ptáme, co je trápí, tak je to trochu divný a nezajímavý, ale když například pozveme kluky na fotbal, tak už tomu rozumějí. A v rámci toho fotbalu si povídáme a probíhá tam jak výchovně vzdělávací proces, tak sociální práce.“ (Respondent2)

Možnosti intervence se také odvíjejí podle toho, jaký zájem jeví klienti o vzájemnou interakci, tedy **iniciativa klientů**. Jelikož je koncept nízkoprahového klubu pro děti a mládež dobrovolný, klienti se mohou sami rozhodnout, zda o intervenci ze strany pracovníka stojí, či nikoliv. V případě, kdy klient sám vyvine iniciativu, je pro pracovníka snazší navázat s ním kontakt, získat si jeho důvěru, což je základem pro následné intervence. *Že přijde na klub ještě nutně neznamená, že spolu budeme něco dělat, že budeme nějak interagovat. Pokud chce interagovat, je to pro nás velkou výhodou.*“ (Respondent7) Přestože nemusí přicházet iniciativa

ze strany klientů, pracovníci se je snaží při všech aktivitách maximálně motivovat. Ve většině případů je přístup pracovníků liberální či demokratický, pouze výjimečně autoritativní. (Tabulka4)

Intervence na individuální úrovni, tedy **práce s jednotlivcem**, probíhá jednak v závislosti na potřebách klienta, jednak na popud samotného pracovníka. Je však důležité sledovat, jak daný klient na intervence reaguje. Vždy je nutné ctít zásadu dobrovolnosti. Jedním z cílů zaměstnanců v případě práce s jednotlivci, je zajistit jim, aby byli schopni zvládat sami nejen krizové situace, ale také situaci, se kterými se setkávají v běžné dny. To se odvíjí od potřeb klientů a konkrétních individuálních plánů, které pracovníci nízkoprahových zařízení sestavují. Intervence probíhají buď formou rozhovorů, poradenství na témata, která jsou pro dané klienty důležitá, případně formou různých aktivizačních činností, skrze které mají klienti možnost vyzkoušet si vybrané situace v praxi. Mezi ně se řadí sportovní aktivity, hraní deskových her, výtvarné aktivity, vaření se zaměřením na výchovně vzdělávací přesah a následnou reflexi daných aktivit. Specifická aktivita, kterou nízkoprahová zařízení nabízejí, je doučování klientů v předmětech, ve kterých ve škole zaostávají, případně jim nejsou jasné. „*Cílem naší práce je, aby děti a mladí lidé uměli svoje problémy řešit sami, případně jim pomoci zvládat běžné životní situace, jejichž řešení si neměli možnost osvojit. Kupříkladu jsme takhle klienty učili odečítat vodoměry, přesazovat květiny, případně vařit v rámci projektu pravidelné zdravé vaření na klubu.*“ (Respondent5)

Kromě práce s jednotlivci probíhá i **práce se skupinami**. Ta je svou podstatou podobná práci s jednotlivci, především co se nabídky aktivit týče. Zároveň je ale, na rozdíl od práce s jednotlivci, více strukturovaná a plánovaná. Probíhá formou různých volnočasových aktivit, případně cílených programů. Mezi ty patří konkrétní činnosti, které zaměstnanci nízkoprahových klubů plánují, v závislosti na aktuálních trendech, potažmo přáních konkrétních klientů. V případě plánování konkrétních činností musí pracovníci opět počítat s tím, že je návštěva ze strany klientů dobrovolná, a proto je běžné, že se ne všichni klienti zapojují do předem připraveného programu. Pracovníci se je ale snaží dostatečně motivovat, aby jim daná aktivita přišla zajímavá a přínosná, neboť si uvědomují, že mnohdy nejsou k daným činnostem klienti sami vnitřně motivováni. „*Občas je to náročné, když strávíte dlouhou dobu přípravou programu a klienty to potom nezajímá nebo zrovna řeší něco jiného.*“ (Respondent7) Jak bylo zaznamenáno z pozorování, mezi možné intervence skrze skupinovou práci patří promítání filmů na konkrétní téma a následná diskuze, bruslení na ledě, hraní deskových her, přesazování květin, hraní míčových her, grafitti art, balení vánočních dárků,

procházka Prahou. (Tabulka2) Většinou aktivit předchází příprava, která vyplývá ze sledování kritérií a kontextu pro výběr programu. Na tu je navázáno i stanovení cíle dané aktivity, pro možné sledování efektivity práce. (Tabulka3) „*Všechny aktivity, co s klienty děláme, se snažíme dělat účelově, s nějakým přesahem, protože si uvědomujeme, že jsme mnohdy jediní, kdo jim může tyto skills předat.*“ (Respondent6)

Jednou z řízených skupinových činností je tzv. klubová rada, která byla založena na popud klientů, jejíž součástí jsou diskuze o tom, co by klienti chtěli v daném nízkoprahovém klubu následující měsíc dělat a co by je zajímalo. Původní iniciativa přicházela ze strany pracovníků v rámci mapovacích rozhovorů a sledování klientů při běžných činnostech, později byla na přání klientů založena rada, která probíhá formou pravidelných setkání a na které mohou klienti vyjádřit svá přání a názory. Rada funguje na demokratickém principu a klienti mají díky ní možnost vyzkoušet otevřeně mluvit o svých nápadech a naopak argumentovat proti nápadům, které jim nevyhovují. Na základě toho se učí vést konstruktivní debatu, konfrontování s rozličnými názory. „*Probíhají formou diskuze. Občas přicházejí s požadavky, které nemůžeme na klubu splnit, například „sprostá středa“. Nikdy ale jejich nehodící se požadavky nezamítáme apriori, vždy přichází vysvětlení, proč se daná věc nehodí.*“ (Respondent4)

Další řízenou skupinovou aktivitou jsou preventivní tematické bloky. Ty jsou plánovány vždy na konkrétní měsíc, opět v reakci na aktuální trendy a na požadavky klientů. Tematické bloky jsou blíže popsány v kapitole 6.3. *Témata preventivních programů*. Tematické bloky zahrnují **přednášky a workshopy** s předem určeným cílem aktivity. Ty mohou zahrnovat jak přednášky a workshopy zaměstnanců konkrétních odvětví organizace Proxima Sociale (Probační a mediační program, Výchovně vzdělávací programy, Azylové domy, Krizová pomoc), tak externistů jako jsou např. DROP-IN, Konsent, Sananim. Z toho vyplývá, že je velkou spolupráce s dalšími organizacemi či jednotlivci, kteří se specializují na daná témata. Workshopy s externisty, které nízkoprahové kluby pořádají, se opět odvíjí od množství financí, které mají na tyto akce k dispozici. Ty jsou ve většině případů velmi nízké, protože jsou nízkoprahové kluby závislé na grantech, které jim budou uznány či nikoliv. To pracovníky uvrhá do tíživé situace, kdy mají snahu udělat program pro klienty co nejzajímavější, jsou ale značně omezeni okolnostmi, neboť mohou tyto aktivity fungovat pouze na principu solidarity. „*Na nízkoprahovém klubu JednaTrojka byl workshop od organizace Konsent, ale bylo to proto, že nějaký pracovník měl na Konsent vazby. Hodně tyto spolupráce vznikají přes konkrétní pracovníky a jejich známosti.*“ (Respondent2)

Výše grantů hraje roli i v plánování velkých **akcí**, které jsou dalším ze způsobů intervence u klientů. Velkou nevýhodou je v tomto případě časový horizont přidělení konkrétních grantů. Do této skupiny se řadí jak sportovní akce, především tedy turnaj ve streetfotbalu, který má dlouholetou tradici nebo turnaj v basketballu, tak akce, které jsou otevřeny široké veřejnosti. Je jimi na Praze 13 akce Divokej Event a na Praze 12 Modřanský streetfest. Jedná se o akce, které jsou skrze granty financovány konkrétními městskými částmi. Na plánování těchto akcí se mohou podílet sami klienti, kteří mohou vystoupit s vlastním projektem, případně si přímo vyzkoušet, v čem spočívá pozice produkčního. Cílem těchto akcí je kromě jiného i získávat nové klienty, které mohou tyto události nalákat, ale také informovat širokou veřejnost o tom, co nízkoprahové kluby dělají. „*Pravidelnou velkou akcí, kterou pořádáme, je Divokej Event. Klienti mají možnost se podílet na organizaci, případně si i sami vyzkoušet vést nějaký workshop, zároveň jsou za to finančně ohodnoceni, což si myslím, že je dobré a pro ně velmi přínosné.*“ (Respondent7)

7. Diskuze

Tato kapitola se zabývá shrnutím a porovnáním výsledků výzkumného šetření s výsledky odborných výzkumů a publikací, které byly ohledně této problematiky zpracovány.

Výzkumného šetření se zúčastnilo celkem osm respondentů, pracujících na různých pozicích nízkoprahových zařízení organizace Proxima Sociale. Dotazováni byli především pracovníci nízkoprahových klubů, ale také jejich vedoucí a ředitel organizace. V dotazníku byly otázky zaměřeny na program nízkoprahových klubů, vzdělávání zaměstnanců klubu a na způsoby intervence u klientů. Zúčastněné pozorování proběhlo ve třech nízkoprahových zařízeních pro děti a mládež, rovněž spadajících pod organizaci Proxima Sociale.

Díky výzkumnému šetření bylo zjištěno, že nízkoprahová zařízení disponují širokým spektrem výchovně vzdělávacích programů, které svým klientům nabízejí. Výběr je ovlivněn mnoha faktory, které byly zjišťovány v rámci dílčích výzkumných otázek a na které se v diskuzi zaměříme.

Výsledky výzkumu ukazují, že zásadním faktorem ovlivňující nabídku výchovně vzdělávacích programů organizace je spolupráce a to především s institucemi působícími ve stejných lokalitách. Jednou z těchto institucí je Orgán sociálně právní ochrany dětí (OSPOD). Funkční spolupráce s OSPOD je velkou výhodou, a to především proto, že není pravidlem, jak uvádí výzkum *Spolupráce nízkoprahových zařízení pro děti a mládež s orgány sociálně právní ochrany dětí*⁸⁰. Sládek uvádí, že míra spolupráce OSPOD a NZDM v hlavním městě Praha je minimální, a to především proto, že OSPOD s NZDM spolupracovat nechce, neboť je nevnímá jako kompetentní službu. Naproti tomu nízkoprahová zařízení pro děti a mládež organizace Proxima Sociale vnímají spolupráci s OSPOD v daných lokalitách jako přínosnou. Z výsledků výzkumu dále vyplývá, že vedle spolupráce s Orgánem sociálně právní ochrany dětí spolupracuje organizace se školami v daných lokalitách, z čehož těží především při přípravě preventivních programů konkrétních nízkoprahových zařízení. Díky tomu mají pracovníci možnost lépe mapovat sociální situaci konkrétních klientů.

Z výsledků druhé otázky, která se zaměřuje na vzdělávání zaměstnanců nízkoprahových zařízení vyplývá, že se organizace snaží reagovat na dlouhodobý zaměstnanecký podstav

---

⁸⁰ SLÁDEK, Václav Samuel. *Spolupráce nízkoprahových zařízení pro děti a mládež s orgány sociálně-právní ochrany dětí* [online]. Univerzita Karlova, Filozofická fakulta, 2021 [cit. 2023-05-18].

snižováním požadavků v rámci přijímacího řízení, a to především v podobě výše vzdělání. V kontextu toho přichází s myšlenkou, že stěžejní pro výkon povolání sociálního pracovníka v nízkoprahových zařízeních s dětmi a mládeží, je nikoliv výše vzdělání, ale charakterové vlastnosti konkrétních pracovníků a jejich motivace dané povolání vykonávat. To vyplývá i z výzkumu *Absolventi sociální pedagogiky v profesi sociálního pracovníka v NZDM*⁸¹, který ve svém závěru zmiňuje, že „v rámci této problematiky mají významnou roli osobnostní faktory a předpoklady absolventů, jejich chuť k dalšímu vzdělávání a také k osobnímu a profesnímu růstu.“ Zároveň lze z výsledků výzkumného šetření vyvodit, že stejně jako v ostatních oblastech je vzdělávání zaměstnanců negativně ovlivněno dlouhodobým podfinancováním sociální sféry. Nabízí se tedy otázka, zda nejsou na pracovníky nízkoprahových zařízení vyvíjeny příliš velké nároky, které nevyhnutelně vedou k syndromu vyhoření.

Třetí otázka je věnována tématům preventivních programů. Přestože se nízkoprahová zařízení pro děti a mládež neřadí mezi školská zařízení, nýbrž mezi zařízení sociálních služeb, sdílají společně se školskými zařízeními stejnou cílovou skupinu. MŠMT na svých stránkách zveřejnilo dokument Národní strategie⁸² *Primární prevence rizikového chování dětí a mládeže na období 2017–2027*. Z výzkumu vyplývá, že přestože nízkoprahová zařízení na přípravě preventivních programů cíleně nespolupracují se školskými zařízeními, zaměřují však některá témata, která byla v rámci dokumentu Národní strategie definována u dětí a mládeže jako riziková, do svých preventivních programů. Nevyužívají však pro tyto účely metodiky sestavené MŠMT, ale vycházejí ze svých vlastních strategií. Ty zahrnují kromě sledování potřeb dané cílové skupiny také sledování aktuálních trendů, pojené především s daným ročním obdobím, osobnost zaměstnance a jeho hodnotový systém či vliv sociálních sítí a internetu. Obzvláště významnou roli hraje nejen v případě sestavování preventivních programů výše finančních prostředků, která je v sociálních službách dlouhodobě nízká⁸³. Východiskem by mohlo být navázání spolupráce resortů MŠMT a MPSV a vznik společných projektů, obdobně jako v případě sestavení *Akčního plánu realizace koncepce včasné péče o děti ze sociálně*

---

⁸¹ TÝNOVÁ, Marie. Absolventi sociální pedagogiky v profesi sociálního pracovníka v NZDM. *Paidagogos (Veseličko)* [online]. Paidagogos - Society For Philosophy, Theory and Praxis of Education, 2020, 2020(2) [cit. 2023-05-18].

⁸² 301 Moved Permanently. *301 Moved Permanently* [online]. Dostupné z: http://www.sstzmoh.cz/dokumenty/mpp/narodni_strategie_primarni_prevence_2019_2027.pdf, str. 6

⁸³ Olga Richterová-Názory Aktuálně.cz. *Blogy-Názory Aktuálně* [online]. Copyright © Economia, a.s. [cit. 18.05.2023]. Dostupné z: <https://blog.aktualne.cz/blogy/olga-richterova.php?itemid=34146>

*znevýhodňujícího prostředí*⁸⁴ a to nejen na úrovni realizace preventivních programů, ale také v rovině financování těchto projektů.

Čtvrtá otázka se věnuje možnosti intervencí u klientů. Přímá práce zahrnuje široké spektrum možných intervencí u klientů. Výsledky výzkumu ukazují, že možné intervence se řadí do několika skupin, těmi je práce s jednotlivci a práce se skupinou, plánované akce, přednášky a workshopy. Samotné intervence také ovlivňuje iniciativa konkrétních klientů. Všechny tyto intervence se řadí do skupiny socioterapeutických činností, poradenských činností či volnočasových činností. Žádná z těchto intervencí však neprobíhá formou výchovy občanství tak, jak ji shrnuje ve svém článku Kappl⁸⁵. Ten vychází z konceptu britských autorů Tonyho Jeffse a Marka Smitha, kteří „upozorňují na důležitost výchovy k občanství v práci s mladými lidmi v prostředí nízkoprahových a klubů pro mládež.“ Ta spočívá především v dosažení třech cílů, jimiž je 1) vzdělávat lidi k občanství a lidským právům skrze pochopení základních principů a způsobu fungování příslušných institucí; 2) dovést lidi k získání schopnosti činit úsudky a kriticky myslet; 3) dovést vychovávané jedince k získání pocitu individuální a společné (později společenské) zodpovědnosti. Tento koncept vzdáleně připomíná pouze klubová rada, jenž probíhá v rámci skupinové práce v nízkoprahových zařízeních. Otázkou však stále zůstává, zda nejsou zaměstnanci už tak přetížení množstvím činností, které s klienty dělají a zda se koncept výchovy k občanství setkává s principem dobrovolnosti, který patří mezi klientova práva v NZDM službách.

Před závěrem diplomové práce je nutné zmínit limity výzkumného šetření. Hlavním limitem výzkumného šetření byla skutečnost, že organizace prošla v předchozích dvou letech výraznými strukturálními změnami, počínaje u změny vedení a pokračující k značnému odlivu zaměstnanců, kteří na pracovních pozicích léta působili. Respondenti, kteří tyto strukturální změny během své profesní dráhy zažili, se velmi často odkazovali na „staré dobré časy“ a o fungování organizace referovali ve většině položených otázek negativně.

---

⁸⁴ [online]. Dostupné

z: http://file:///C:/Users/sisam/Downloads/Akcni_plan_vcasne_pece_o_deti_ze_socialne_znevychodnujiciho_prostredi.pdf

⁸⁵ KAPPL, Miroslav. VÝCHOVA K OBCANSTVÍ V NÍZKOPRAHOVÝCH KLUBECH PRO MLÁDEŽ/CITIZENSHIP EDUCATION IN YOUTH CLUBS. *Aktuální otázky sociální politiky: teorie a praxe* [online]. Pardubice: University of Pardubice, Faculty of Economics and Administration, 2014, 8(1). [cit. 2023-05-18]. s. 35

V souvislosti s tím vnímám jako další limit výzkumného šetření fakt, že část dotazovaných respondentů na daných pracovních pozicích působí méně než jeden rok a sami tuto skutečnost hodnotí jako zásadní ve způsobu odpovědí na dotazované otázky.

Jako další limit vnímám skutečnost, že jsem se dvěma pracovníky klubu studovala vysokou školu a setkávala jsem se s nimi při diskuzích v rámci přednášek. Respondenti a respondentky proto mohli na otázky odpovídat nikoliv pravdivě, nýbrž na základě předpokladu, jaká odpověď je pro mě nejvhodnější.

Závěr

Diplomová práce se zabývá výchovně vzdělávacími strategiemi nízkoprahových zařízení a je rozdělena na teoretickou a empirickou část. Hlavním cílem bylo popsat fungování výchovně vzdělávacích strategií nízkoprahových zařízení a jejich využití v přímé práci s klientem.

Teoretická část je členěna do čtyř hlavních kapitol, které teoreticky propracovávají kontext fungování nízkoprahových zařízení pro děti a mládež. Empirická část je rozdělena na dvě části. První část je věnována metodologii výzkumného šetření, a to především cíli výzkumu, popisu výzkumného vzorku, jenž tvoří osm respondentů pracujících na rozličných pozicích nízkoprahových zařízení v organizaci Proxima Sociale, etickému aspektu výzkumu, metodám sběru dat a popisu procesu analýzy získaných dat. V druhé části jsou pomocí případové studie analyzována sesbíraná data, a to pomocí čtyř výzkumných otázek, konkretizovaných na základě výzkumného cíle. V kapitole diskuze jsou shrnuty výsledky výzkumného šetření s možnými východisky. Zmíněny jsou také limity výzkumného šetření.

Cílem práce bylo pomocí odborné literatury teoreticky prozkoumat vědní základy, ze kterých vycházejí principy práce s klienty v nízkoprahových zařízeních a v empirické části provést analýzu konkrétních vzdělávacích programů nízkoprahových zařízení a na základě toho popsat fungování výchovně vzdělávacích strategií nízkoprahových zařízení a jejich využití v přímé práci s klientem.

Dle provedené analýzy je patrné, že nízkoprahová zařízení disponují širokým spektrem výchovně vzdělávacích programů, které svým klientům nabízejí a to i přesto, že se dlouhodobě potýkají s podfinancováním a s tím spojeným odlivem zaměstnanců. V rámci diskuze jsou shrnuta možná řešení, a to především v podobě navázání užší spolupráce sociálních zařízení se zařízeními školními. To může mít pozitivní vliv nejen v rovině ekonomické, ale také v rovině výchovně-vzdělávací. Zároveň je patrné, že nízkoprahová zařízení mají svou podstatou velký potenciál pozitivně ovlivňovat děti a mládež, který by měl být i nadále rozvíjen.

Hlavním smyslem práce bylo poukázat na to, že přestože nízkoprahová zařízení pro děti a mládež spadají pod sociální služby, svou podstatou naplňují strategie sociálně pedagogických intervencí a to především v oblasti sociální prevence rizikového chování dětí a mládeže a taktéž

v oblasti volnočasových aktivit a pro pochopení jejich cílů je nutné na ně touto perspektivou nahlížet.

Zdroje

[online]. Dostupné

z: http://file:///C:/Users/sisam/Downloads/Akcní_plan_včasne_pecce_o_deti_ze_socialne_znev_yhodnujiciho_prostredi.pdf

[online]. Dostupné

z: <https://chemistry.ujep.cz/userfiles/files/SOCIALNI%20PEDAGOGIKA%20-%20studijni%20opora.pdf>

301 Moved Permanently. *301 Moved Permanently* [online]. Dostupné

z: http://www.sstzmoh.cz/dokumenty/mpp/narodni_strategie_primarni_prevence_2019_2027.pdf

301 Moved Permanently. *301 Moved Permanently* [online]. Dostupné

z: http://www.sstzmoh.cz/dokumenty/mpp/narodni_strategie_primarni_prevence_2019_2027.pdf

BOTKOVÁ, Lenka. *Vzory a idoly současných dětí a mládeže*. Hradec Králové, 2020. Diplomová práce. Univerzita Hradec Králové. Pedagogická fakulta. Fakulta Sociální pedagogiky.

DOLEJŠ, Martin. *Efektivní včasná diagnostika rizikového chování u adolescentů*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2010

FRYČ, Jindřich, Zuzana MATUŠKOVÁ, Pavla KATZOVÁ, et al. *Strategie vzdělávací politiky České republiky do roku 2030+*. Praha: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, 2020. ISBN 978-80-87601-46-4

GULOVÁ, Lenka. *Sociální práce: pro pedagogické obory*. Praha: Grada, 2011. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-3379-1

HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. Čtvrté, přepracované a rozšířené vydání. Praha: Portál, 2016

HLADÍK, David. *Nízkoprahová terénní služba pro děti a mládež v prostředí skateparku*. Hradec Králové, 2022. Diplomová práce. Univerzita Hradec Králové. Pedagogická fakulta. Ústav sociálních studií

CHALOUPSKÁ, Klára. *Sociální pracovník v nízkoprahovém zařízení pro děti a mládež*. Hradec Králové, 2020. Univerzita Hradec Králové. Filozofická fakulta

JANOŠTÍK, Pavel. *Filozoficko-etický rozměr sociální pedagogiky jako životní pomoci*. Zlín: Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, 2018, 83 s. Dostupné také z: <http://hdl.handle.net/10563/43518>. Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně. Fakulta humanitních studií, Ústav pedagogických věd. Vedoucí práce Balvín, Jaroslav

JŮZL, M. *Základy pedagogiky*. Brno: Institut mezioborových studií, 2010. ISBN 978-80-87182-02-4

KAPPL, Miroslav. *VÝCHOVA K OBCANSTVÍ V NÍZKOPRAHOVÝCH KLUBECH PRO MLÁDEŽ/CITIZENSHIP EDUCATION IN YOUTH CLUBS. Aktuální otázky sociální politiky: teorie a praxe* [online]. Pardubice: University of Pardubice, Faculty of Economics and Administration, 2014, 8(1), 35 [cit. 2023-05-18]. ISSN 1804-9095

Katalogy prací a správních činností. *Průvodce* [online]. Copyright © [cit. 08.05.2023]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/katalogy-praci-a-spravnich-cinnosti>

Klíma, P. Pedagogika mimo zdi institucí. 2004. In: JEDLIČKA, Richard. Děti a mládež v obtížných životních situacích: nové pohledy na problematiku životních krizí, deviací a úlohu pomáhajících profesí. Praha: Themis, 2004. ISBN 80-7312-038-0

KRAUS, Blahoslav. K vývoji české sociální pedagogiky. *Pedagogika*, 2007, 2

KRAUS, Blahoslav. *Základy sociální pedagogiky*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2014. ISBN 978-80-262-0643-9

KRAUS, Blahoslav; POLÁČKOVÁ, Věra. *Člověk-prostředí-výchova: k otázkám sociální pedagogiky*. Paido, 2001

KUBEŠ, M., SPILLEROVÁ, D., KURNICKÝ, R. Manažerské kompetence : způsobilosti výjimečných manažerů. Praha : Grada, 2004. ISBN 80-2470-698-9

MATOUŠEK, Oldřich. Slovník sociální práce. 2. vyd. Praha: Portál, 2008. ISBN 80-717-8549-0

MIOVSKÝ, M. a kol. Primární prevence rizikového chování ve školství. Praha: Centrum adiktologie, 2010. ISBN 978-80-87258-47-7

MÜHLPACHR, Pavel. *Sociální práce*. Masarykova univerzita, 2004

Olga Richterová-Názory Aktuálně.cz. *Blogy-Názory Aktuálně* [online]. Copyright © Economia, a.s. [cit. 18.05.2023]. Dostupné z: <https://blog.aktualne.cz/blogy/olga-richterova.php?itemid=34146>

PALÁN, Zdeněk. *Lidské zdroje: výkladový slovník*. Praha: Academia, 2002. ISBN 80-200-0950-7

PILECKÁ, Petra. *Vývoj sociální práce s klienty v nízkoprahových zařízeních pro děti a mládež v Praze*. Praha, 2021. Diplomová práce. Filozofická fakulta Univerzity Karlovy. Katedra sociální práce

POTMĚŠILOVÁ, Petra. *Sociální pedagogika v teorii a praxi*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2013. ISBN 978-80-244-3831-3

PROCHÁZKA, Miroslav. *Sociální pedagogika*. Grada Publishing as, 2012

Projekty předvstupní pomoci – Centrum - zkušený a spolehlivý partner pro váš region. *Úvodní stránka – Centrum - zkušený a spolehlivý partner pro váš region* [online]. Copyright © [cit. 07.05.2023]. Dostupné z: <https://www.crr.cz/kontaktujte-nas/projekty-predvstupni-pomoci/>

Proxima Sociale o.p.s. [online]. Dostupné z: <https://www.proximasociale.cz/programy-pro-deti-a-mladez/nizkoprahove-kluby/>

PRŮCHA, Jan, Eliška WALTEROVÁ a Jiří MAREŠ, 2013. *Pedagogický slovník*. 7., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0403-9

PRŮCHA, Jan, WALTEROVÁ, Eliška a MAREŠ, Jiří. *Pedagogický slovník*. 4., aktualiz. vyd. [i.e. Vyd. 5.]. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-416-8.

PRŮCHA, Jan. *Základy pedagogiky*. Praha: MJF Praha. 2002. ISBN 80-862884-28-X

Průvodce [online]. Copyright ©4 [cit. 12.05.2023]. Dostupné z: https://www.mpsv.cz/documents/20142/756919/Projekt_VUPSV-S2-4_Hlavní_vystup.pdf/c1ef9807-6359-4840-e247-9e325e1bee99

Průvodce [online]. Copyright ©4 [cit. 14.05.2023]. Dostupné z: https://www.mpsv.cz/documents/20142/756919/Projekt_VUPSV-S2-4_Hlavní_vystup.pdf/c1ef9807-6359-4840-e247-9e325e1bee99

REICHEL, J. *Kapitoly metodologie sociálních výzkumů*. Praha: Grada, 2009.

SLÁDEK, Václav Samuel. *Spolupráce nízkoprahových zařízení pro děti a mládež s orgány sociálně-právní ochrany dětí* [online]. Univerzita Karlova, Filozofická fakulta, 2021 [cit. 2023-05-18]. ISSN 2336-6664

Sociální pedagogika - Vysoké školy. *Soukromé a státní vysoké školy - přijímací zkoušky, studium na VŠ a vzdělávání - Vysoké školy* [online]. Copyright © 1996 [cit. 07.05.2023]. Dostupné z: <https://www.vysokeskoly.cz/katalog-vs/obory/Soci%C3%A1ln%C3%AD+pedagogika>

Srov. Základní pojmy z oblasti primární drogové prevence - souhrn [online]. Praha : Národní monitorovací středisko pro drogy a drogové závislosti Úřad vlády České republiky, 2003-2006 [cit. 2023-05-16]. Dostupný z www.drogy-info.cz

ŠVAŘÍČEK, Roman a Klára ŠEĐOVÁ. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-313-0

TÝNOVÁ, Marie. Absolventi sociální pedagogiky v profesi sociálního pracovníka v NZDM. *Paidagogos (Veseličko)* [online]. Paidagogos - Society For Philosophy, Theory and Praxis of Education, 2020, **2020**(2) [cit. 2023-05-18]. ISSN 1213-3809

Univerzita Hradec Králové [online]. Copyright ©m [cit. 08.05.2023]. Dostupné z: https://www.uhk.cz/file/edee/pedagogicka-fakulta/pdf/pracoviste-fakulty/ustav-socialnich-studii/dokumenty/studijni_opory/socialni_patologie_a_prevence_2021/zaklady-socialni-prace.pdf

VETEŠKA, J., TURECKIOVÁ, M. *Kompetence ve vzdělávání*. Praha: Grada, 2008. ISBN 978-80-247-1770-8

VOJTÍŠEK, Petr. *Výzkumné metody*. Praha: Vyšší odborná škola sociálně právní, 2012

Wiki - Wiki. *Wiki - Wiki* [online]. Dostupné z: https://wiki.rvp.cz/Knihovna/1.Pedagogick%C3%BD_lexikon/S/Soci%C3%A1ln%C3%AD_pedagogika

Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách - Příručka pro personální agendu a odměňování zaměstnanců. *Obsah - Příručka pro personální agendu a odměňování zaměstnanců* [online]. Dostupné z: https://ppropo.mpsv.cz/zakon_108_2006

Zákon č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících - Příručka pro personální agendu a odměňování zaměstnanců. *Obsah - Příručka pro personální agendu a odměňování zaměstnanců* [online]. Dostupné z: https://ppropo.mpsv.cz/zakon_563_2004

ZEMANOVÁ, Vanda; DOLEJŠ, Martin. *Životní spokojenost, sebehodnocení a výskyt rizikového chování u klientů nízkoprahových zařízení pro děti a mládež*. Univerzita Palackého v Olomouci, 2015

Seznam příloh

Příloha č. 1 – otázky pro účely vedení rozhovoru

Příloha č. 2. – záznam z pozorování

Příloha č. 3 – informovaný souhlas

Příloha č. 4 – ukázka kódování

Příloha č. 1 – otázky pro účely vedení rozhovoru

Úvodní otázky:

Jak dlouho pracujete v organizaci Proxima Sociale?

Na jaké pozici pracujete v organizaci Proxima Sociale?

Jak dlouho pracujete v tomto odvětví?

1. okruh

Jaké výchovně vzdělávací programy nabízíte?

Dle jakých kritérií jsou vybírány vzdělávací programy?

Dle jakých kritérií jsou vybírána témata vzdělávacích programů?

Sledujete aktuální trendy?

S jakými organizace/institucemi spolupracujete?

Jak reagujete na poptávku organizací, se kterými spolupracujete?

Jak reagujete na požadavky klientů, pro které vzdělávací programy připravujete?

Do jaké míry aktuální trendy ovlivňují výběr témat pro vzdělávací programy?

2. okruh

Dle jakých kritérií jsou nabíráni noví zaměstnanci?

Kolik kol má přijímací řízení?

Jaké dosažené vzdělání je vyžadováno po budoucích zaměstnancích?

Jak probíhá zaučování nových zaměstnanců?

Na co se při zaučování nových zaměstnanců zaměřujete především?

Po jak dlouhé době nastupují zaměstnanci do přímé práce s klienty?

Probíhá vzdělávání zaměstnanců v rámci organizace (vnitřní vzdělávání)?

Mají zaměstnanci možnost absolvovat vzdělávací kurzy?

Jaké kurzy to jsou?

Jak jsou kurzy financovány?

Absolvují zaměstnanci v rámci týmu/organizace teambuildingy?

Absolvují zaměstnanci intervize či supervize?

Jakým způsobem je podporováno (pozitivní) klima na pracovišti?

3. okruh

Pracujete s klienty jakožto s jednotlivci nebo se skupinami?

Jak byste popsala přímou práci s klienty?

Je práce s klienty nějak časově ohraničena?

Jakým způsobem jsou mapována témata pro přípravu vzdělávacích programů?

Jaká témata s klienty probíráte nejčastěji?

Jak řešíte, pokud má klient nějaký problém?

Mají zaměstnanci povinný kurz krizové intervence?

Příloha č. 2 – záznam z pozorování

Datum:

Počet klientů:

Počet pracovníků:

Plánovaný program:

PLÁNOVÁNÍ VÝCHOVNĚ VZDĚLÁVACÍHO PROGRAMU

Časový rozsah plánu:

Kritéria pro výběr programu:

Kontext výběru konkrétního programu:

Pracovník/ce vychází ze zpracované přípravy:

REALIZACE VÝCHOVNĚ VZDĚLÁVACÍHO PROGRAMU

Cíl VV programu:

Byl oznámen cíl VV programu klientům:

Pracovník/ce rozpracoval/a cíl VV programu do dílčích cílů:

Stanovený VV program navazují na předchozí VV programy:

Formulace cílů umožňuje jejich kontrolovatelnost (ověření očekávaných výstupů):

Pracovník/ce vede klienty k porozumění, proč daný VV program probíhá:

PRŮBĚH VÝCHOVNĚ VZDĚLÁVACÍHO PROGRAMU

Zapojují se všichni klienti:

Zapojují se jednotlivci:

VV činnost probíhá:

Činnost, kterou volí klienti, kteří se nezapojují:

Probíhá reflexe:

MOTIVACE KLIENTŮ

Pracovník/ce podněcuje a průběžně udržuje motivaci klientů:

Motivace klientů spočívá v:

užití aktivizačních metod

pestrosti prostředků a pomůcek

pochvaly nebo motivačního hodnocení

poukázáním na praktičnost dané činnosti

jiné:

Účinnost motivace:

KOMUNIKACE A INTERAKCE MEZI UČITELEM A ŽÁKY

Verbální projev pracovníka/ce:

Neverbální projev pracovníka/ce:

Pracovník/ce vede klienty ke spolupráci:

Pracovník/ce vede klienty (autoritativně, demokraticky, liberálně):

Atmosféra v nízkoprahovém klubu:

DOKUMENTACE

Databáze:

Individuální plán:

Příloha č. 3 – informovaný souhlas

INFORMOVANÝ SOUHLAS S VYUŽITÍM VÝZKUMNÉHO ROZHOVORU/POZOROVÁNÍ

pro účely výzkumného šetření diplomové práce Bc. Simony Matouškové (FF UK)

Výzkum probíhá pro účely zpracování diplomové práce vedené Mgr. et Mgr. Martinem Skutilem, Ph.D., na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy. Diplomová práce je psána na oboru Sociální pedagogika. Diplomová práce se zaměřuje na popis fungování výchovně-vzdělávacích strategií nízkoprahových zařízení a jejich využití v přímé práci s klientem. Výsledky uskutečněného rozhovoru použije diplomantka výhradně pro účely diplomové práce. Veškerá vlastní jména budou anonymizována.

POPIS VÝZKUMU

1. Výzkum se zaměřuje na výchovně vzdělávací programy organizace Proxima Sociale a jejich následný popis.
2. Diplomantka s Vámi povede cca 40minutový rozhovor týkající se organizace Proxima Sociale.
3. Odpovědi bude diplomantka zaznamenávat na záznamové zařízení, případně si bude dělat písemné poznámky.
4. Všechna vlastní jména (osob, školy...) budou v diplomové práci anonymizována.
5. Zvukový záznam diplomantka převede do písemné podoby, kde budou odstraněny/anonymizovány veškeré identifikátory a výsledky použije výhradně ke zpracování diplomové práce.
6. Audiozáznamy, přepisy audiozáznamu, písemné poznámky z rozhovoru a „Písemné souhlasy se zapojením do výzkumu“ budou uchovány u diplomantky.

PÍSEMNÝ SOUHLAS SE ZAPOJENÍM DO VÝZKUMU

Souhlasím s tím, že rozhovor bude zaznamenáván na záznamové zařízení (zvuková ani textová forma rozhovoru nebude žádným způsobem jako celek zveřejněna).

Souhlasím s poskytnutím rozhovoru Simoně Matouškové pro účely výše popsaného výzkumného projektu.

Jméno a příjmení _____

Podpis _____ Datum: _____

Příloha č. 4 – ukázka kódování

Respondent	Kód – Supervize a intervize
Respondent 1	<i>„Ano, absolvujeme supervize i intervize.“</i>
Respondent 2	<i>„Intervize jsou jednou za měsíc, většinou jsou spojeny dva týmy dohromady a supervize jednou za šest týdnů má každá lokalita zvlášť, na Praze 13 je spojená NZDM služba s terénní službou, takže dvě služby dohromady.“</i>
Respondent 3	<i>„Někdy jsou pro mě intervize a supervize přínosné, někdy je to ztráta času. Máme docela limitovaný čas na všechny naše povinnosti, které v rámci práce musíme splnit. Někdy toho není tolik, to je jasné, ale někdy se to nakupí a potom je takové zatěžující, kdy má člověk jedno odpoledne zabrané intervizi a nemůže se věnovat něčemu jinému. Ale zase chápu, že pro některé zaměstnance je intervize důležitá a pomáhá jim zpracovat si a dovdělat se v některých tématech.“</i>
Respondent 4	<i>„Intervize probíhají v rámci porady jednou za 14 dní, ale normálně se o těch clientských tématech bavíme i v kanceláři. No a supervize máme jednou měsíčně.“</i>
Respondent 5	<i>„Ty jo myslím, že co šest týdnů jsou supervize a intervize vycházejí jednou měsíčně.“</i>
Respondent 6	<i>„Supervize máme samostatně a intervize máme zakomponované do porad.“</i>
Respondent 7	<i>„Pravidelně absolvuje supervize i intervize. Ta podoba se sice trošku změnila, ale absolvujeme je. Oboje máme celkem intenzivně.“</i>
Respondent 8	<i>„Ano, supervize i intervize mají povinně. Intervize jsou v rámci každí porady, polovina času je věnována poradě, druhá je věnována intervizi. Supervizi má každý tým zvlášť.“</i>